CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ◆ Número solt, 25 cts; - l'any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l'any.

Any VIII — Barcelona 21 Març de 1914 — Núm. 333

PERTENECE A LA BIBLIOTECA DEL ATENEO BARCELONES

SUMARI

La Bellesa i els regidors.

Del món primari. - Els dos sistemes. - La vida nova, per F. MASPONS I ANGLASELL.

Poesía moral, per JOSEP LLEONART.

Dos congressos catòlics a França.

Contes extraordinaris d'Edgor A. Poe. - Ligeia. (Trad. C. R. B)

D'Alecsandri. - La Gondoleta. - *Ku Ninitza'n gondoleta,* per † PAU BERTRAN I BROS.

De Pedagogía

Notes per un ensaig de Pedagogía científica, per JOAN CAPÓ. *(Seguirà).*

En Menendez Pelayo i Catalunya.

De la premsa

El problema del republicanisme espanyol.

Los vencedores, per LUIS DE ZULUETA.

Acaba de sortir

AUQUES I VENTALLS

per JOSEP CARNER

Preu: 5 pessetes

Dipòsit: Lluis Gili, Claris, 82

La Bellesa i els regidors

Un regidor, la llarga i noble tasca del qual ha interpretat sovint el desig dels elements més delicats de la vida civil, En Pere Montanyola, s'ha ocupat de l'oprobiosa lletjor del monument d'En Clavé, i ha proposat no sé quines reformes que'l farien més acceptable. La millor solució, però, fóra llevar-lo definitivament, que és el que segurament deuría haver proposat En Montanyola sinó ens trobèssim en una terra on l'art, quan és republicà, no necessita acabar de ser-ne, i on l'haver-se-les amb la Democracia sembla immensament pitjor que l'afront a la Bellesa.

D'un altre gentil finíssim esperit catalanesc que honra el Consistori, En Francesc Ripoll, es conta que apoia un projecte de decoració exterior de Casa la Ciutat degut al popular escenògraf senyor Alarma. El senyor Alarma, que estaríem cansats d'aplaudir si pogués cansar mai l'aplaudir un artista tant simpàtic i de tant meravellosa fantasía i feconditat, és un artista exprés per una extensíssima categoría de decoracions teatrals, però del tot inadequat per projectar un agençament de dies de gala de l'exterior de l'Ajuntament. Això es cosa d'un arquitecte i no d'un pintor, i molt menys d'un pintor imaginatiu i brillant com el senyor Alarma.

Retreiem aquests dos fets diversos per actualitzar una doctrina damunt la qual haurem d'insistir, ço és, que Barcelona está mancada de coses noves que cal dur a compliment amb la major dignitat artística, i que té ignominies que cal destruir conscientment i amb una invencible serenitat.

El títol d'aquest article pot semblar el de un *vaudeville,* que qui sab si tindría prou virtut còmica per revifar el Teatre Català definitivament: però tant mateix cal garantir el més gran imperi de la Bellesa a la Ciutat. La Ciutat necessita la Bellesa, que, de fet, la bateja Ciutat, i té en ella immenses eficacies intel·lectuals, sentimentals i morals. La Ciutat sense Bellesa, no solament és mancada d'encís, d'entusiasme, d'unció i de llegenda; és mancada fins de naturalitat. Les tasques plaents i senzilles s'hi converteixen en automàtiques; les dal·leres vibrants de les ànimes superiors s'hi exasperen, s'hi fan seques i acerbes. Sense la dolça ponderació que traspúa a l'ànima en la contemplació habitual i gairebé inconscient de la Bellesa pròxima, fins el sentiment de justicia es torna injust, fins la veritat s'extrema i pot arribar a ésser perniciosa com un engany.

No oblidem que el nostre dever de raça i de situació dins la península, ens imposen la veneració i el foment de la Bellesa. Aquesta és una obra magna de catalanisme. No caiguem mai en l'estúpida creença que corría entre certs sociòlegs de Ateneu per allà l'any 80 i que encara avui repeteixen aquells homes vulgars que es diuen pràctics, i ni fer-se mil·lionaris han sabut: ço és, que la Bellesa és vana, i luxe d'ociosos. La Bellesa produeix els més grans dinamismes socials, i el poble que no en crea ni en reverencia, viu en el menyspreu de sí mateix; i la seva mort és una cosa tant vista i quotidiana que mai son darrer moment és possible de fixar, ni desperta un moviment de condol en la humanitat.

Del món primari

ELS DOS SISTEMES

La vida nova

II

Mentres els representants de l'Estat-providencia arreglaven la magna qüestió de l'ensenyança primaria aixecant tempestats d'eficacia absolutament negativa, dos Mestres silenciosament treballadors, amb la modestia i la bona voluntat com a medis d'actuació, decidiren cercar el somniat millorament, per les vies diametralment oposades a aquelles, de l'estudi y l'esforç individual.

La sola enunciació d'aquest propòsit en un món com el primari, que viu des de tants anys asfixiat per la més esterilitzant de les actuacions estatistes, fóra d'una trascendencia innegable: heusaquí que el sentit de la realitat comença a imposar-se als Mestres, que l'ambient de renovació que es respira en algunes encontrades d'Espanya, sobretot a Catalunya, té ja prou força per a sanejar la viciada atmòsfera on se els fa moure: que ja son esperit s'ha enrobustit prou per a donar-los plena conciencia del valor de sa personalitat; que el Mestre comença a pensar, no en el que li han de fer, i li han de donar, i li han de permetre, i li han de prohibir, sinó en ell mateix, en sa missió altíssima, en el que ell pot ferla; tota aqueixa veritable emancipació representa el sol anunci d'aquest pensament, l'interès del qual, no és pas precís deturar-se a escatir.

Cal situar-se per a compendre degudament la virtualitat de la decissió. En realitat, el Magisteri, té a resoldre els seus problemes més fonamentals, i és evident que aitals problemes no's poden resoldre d'una manera definitiva per el esforç isolat de l'individuu, i menys si a aquest se li han negat tradicionalment la formació i els medis necessaris; a major abundament, una falsa acció, com de protecció, ve a complicar les coses; potser de cap clixé s'ha abusat tant a Espanya—llevat del clixé del *pobre obrero*—com del del *pobre maestro;* amb ell s'han amagat, l'un dia darrera l'altre, ignorancies i buidors inconfessables, culpables deseiximents, impossibilitats, llastimoses manques d'interés i ambicions personalíssimes; i rès obsesiona tant com la continuada repetició d'un mateix clixé davant d'un esperit debilitat. Si d'una banda, doncs, el Magisteri ha de sentir la dificultat de salvar-se per ell sol, d'altre s'ha fet tot el possible per a convence'l de que en aquesta redempció, an ell no li toca altre paper que el de deixar-se amanyagar.

Amb aquests antecedents, pot judicar-se el que representa l'exteriorització del pensament de millorar per l'esforç propi, i que en els mateixos dies que tot l'organisme i tota la seva premsa estava encarada amb l'Estat, maldament fos per a dir-li que s'equivocava, uns Mestres encapsalessin el Programa de sa actuació, amb aquest lema representatiu, tret de Mossén Verdaguer, *treballa, pensa, lluita:* la cita no pot ser més eloqüentment significativa.

Sota aquest lema se publicà a Lleida, aviat farà un any, la guía-programa de un *Cursillo de perfeccionamiento para Maestros,* organitzat en aquella ciutat per dos d'ells: En Joan Llerena, i l'ara Director interí de la Normal de Lleida, En Felip Solé i Olivé.

El curset fou obra d'iniciativa privada, i el seu desenrotllament ensenya fins a quin punt l'acció fou expressiva d'una vida nova. Tot en ella és d'una serietat i amplitut d'esperit insuperable: una ausencia complerta de mires partidistes i d'esporuguits servilismes, els feu organitzar el curset, bilingüe, atenent a les necessitats de la realitat, en castellà i en català, i els feu acudir a elements totalment estranys al mateix Magisteri per a invitar-los a agermanar sos esforços amb els propis seus a benefici de la cultura professional: els dos Patrons del curset, foren la Direcció General de Primera Ensenyança, la autoritat geràrgica del ram, i l'Institut d'Estudis Catalans, la primera entitat cultural de Catalunya.

El primer article del senzillíssim Reglament seu, prescriu que el nombre de inscrits no podrà excedir de 25: rès hi ha en ell de sorollós, de estrident, que tendeixi a assolir una notorietat ampulosa, que signifiqui personalisme. El curs s'inaugurà modestíssimament el 26 d'Agost, obrint de cop i volta unes explicacions sobre l'historia de l'Art Arquitectònic, que donà el President del Centre Excursionista de Lleida, i s'acabà el 30 amb una petita sessió de clausura i un sopar de germanor que presidí un Diputat provincial com a representant de la Diputació.

Durant aquells dies els alumnes assistíen els dematins a dugues conferencies d'arquitectura, de l'organització escolar a l'estranger, que algún dels Mes havía estudiat practicament en un ge realitzat feia poc, de la formació Museus escolars i de Metodología cada.

A les tardes, alternaren visites cie fiques als monuments arquitectònics la ciutat i dels voltants, lliçons pràctic de formació d'herbaris i de col·lecci de minerals i d'entomología, exerc d'aplicació de la teoría metodològi problemes vivents, i explicacions su mentaries, com la donada sobre el f cionament d'un curs oficial fet a drid.

Un conflicte originà sa organitza publicat el programa, el nombre mestres inscrits excedí totseguit de 25 reglamentari, i no hi hagué mé mei, per a evitar un descontent gen que ampliar les plaçes: aixís resp gueren els cridats, a l'intent, i no possible tancar les portes a Mestres lats tot l'any a Alguaire, per exem o a Coll de Nargó, a Bellvís, a To grossa i fins a alguna de les poblaci d'Osca, que sol·licitaren ser admeso

L'Institut d'Estudis Catalans els p porcionà obres i materials d'experim tació i els obrí les portes de ses pu cacions; un ambient de sòlida cul sustituía l'enervant atmòsfera de l'a lació per l'acció omnímoda de l'Es era posada la primera pedra d'una nova, basada en ço que ha sost sempre i en tots ordres i temps els ritables progressos, en l'esforç i p cionament individual.

Et nunc erudimini... i are, qui tin el més petit interés per aquest ma problema de l'Escola primaria, que p les dugues vides, i les dugues accion els dos precedents de costat, i si la rollosa i enfàtica lluentor de l'una permet fixar els ulls en la que tot e respira modestia i quietut, difícilm deixarà d'arribar a una conclussió e dentíssima: tenim el dret de ma aqueixes ansies de renovació, deixa les migrar en el desengany de un al nyament sistemàtic?

Per sort és ben veritat que, com el poble, les coses cauen pel seu pes estem assistint al naixement d'una fo nova, potenta i exuberant de vida: Mancomunitat.

F. MASPONS i ANGLASELL

C. Riba Bracons

Les Bucòliques de Virgili

Se troben de venda a la Llibreria d'Al Verdaguer i a la nostra Admisintra

Preu: 2 pessetes

Poesía moral

Acabo de llegir un llibre de poesíes plè de bon zel. En el pròleg l'autor hi fà una defensa de la poesía moral, adoctrinadora, i en el llibre hi abunden poesíes que venen a ser peces servint la teoría del pròleg. Com és ara:

¡Oh la familia, vinculo sublime
que tiene por lazadas, por cadenas
la sangre que circula en nuestras venas,
la sangre que carácter nos imprime!
¿Quién hay que no la sienta y no la estime,
que no tome sus dichas o sus penas
como emociones propias que van llenas
de goce o de dolor que fiero oprime?

. . . . . .

En esparces aixís continua l' autor planyent-s'hi de lo fals de les amistats d'avui.

¿Qui duptarà que de la fel que hi hà en una recança semblant en pot florir en un poeta un cant espiritual definitiu? El que ara llegim potser pensa massa en voler-ne fer una lliçó de ço que'l fereix en el món dolent que ell veu, i això li afeixuga les ales, el priva de florir. Igualment quan canta:

En este aciago siglo que a la materia adora,
que humilla a las virtudes y exalta a las pa-
[siones,
que esclava hace del cuerpo al alma su señora:
En este aciago siglo, la vida seductora
de sueltos egoismos, de libres emociones,
de impuros apetitos, de vanas ilusiones,
tan sólo a esa materia con gracias atesora.
Las almas su linaje celeste desdeñaron;
al verse ya sin alas por tierra se arrastraron,
y aquí toda su dicha la miran contenida.
Y no pensando nunca en más grandiosa suerte
para ellas es la muerte la verdadera muerte
siendo como es la muerte la verdadera vida.

¿Poesía moral, zelós autor? ¿Voleu dir que premeditant-ne l'ofici moralitzador no heu mort en vos la poesía?

Jo opinaría, si em fos demanat parer, i ara ho dic perquè aquestes poesíes me'l remouen violentment, que la moral escaienta a la poesía és la que surt de la mateixa essencia de la emoció poetica, i que per mí poesía moral val tant com dir poesía lírica, i la seva expressió més alta és la poesía mística.

Per el que l'autor que citém sembla proposar-se en els seus versos prou espai hi hà en el llibre de pietat, en les classes de doctrina. Però a la poesía li és propia tota una altra mena de ser moral que purifiqui als seus fidels, mellor per la qualitat del sentiment, pel panteig cap a la altura que no pas per medi de cap tendencia alliçonadora.

¿Perquè aqueixa deria d'empeltar la opinió a les ales i fer lliçons de moral en vers?

La que, describint o cantant, tinga el poder de baixar-nos a la cripta o pujar-nos al cim, on esdevé aquell parlar l'Infinit a la nostra ànima, que no és ni sermó ni regla sinó una pau o un confortament que ja no intentem traduir, la poesía que en comptes de donar-nos remeis ens puja als aires de la salut, aquesta serà la moral segons a poesía escau;

Verge de la vall de Nuria,
voltada de soletats,
que immòbil en la foscuria
i en vostres vestits daurats
oiu la eterna canturia
del vent i les tempestats:
Verge de la vall de Nuria,
a Vos venen les ciutats.

. . . . . .

Aquest panteig és per mí poesía moral.

Em direu que soc un sensual que pretestant situar-la en una esfera moral espiritualista vull llevar a la poesía tot color religiós. I jo us respondré: ¿Per ventura la vida moral del home es manté únicament de lliçons i de regles concretes? ¿No viu també de confortaments, de consols, d'enlairaments? Bé és aquest l'aire que directament respira la nostra ànima quan és al temple en silenci, sola amb Déu.

Una poesía que s'assembli a aquesta emoció és la que jo entenc moral, i prefereixo, feta no de remeis sinó del mateix aire confortant de la altura, que, més que no pas amb màximes, ens purifiqui banyant-nos en la claror de les regions on pressentim d'a la vora el Verb que duém a l'ànima i que alhora ens atrau al Infinit, guarint-nos de cap baix sentiment. L'oblit en Deu, que també és força i norma.

Justament farà un any aviat, al capdavall de la època quaresmal, aquí matèix, vareig glosar fèrvidament en un article (*) uns sermons pels quals m'havía sentit enlairat an aqueixos camps espirituals on tant mateix deuen avivar-s'hi les particulars lleis i regles de moral abans de baixar a flor de terra. El predicador ens desvetllava un alè de forta confiança i de bondat, passant-nos per tota la natura, retreient-nos les migracions dels ocells, parlant-nos del blats i dels aires, amb relació al home, tothora fent-nos adonar de la joiosa solidaritat entre Déu, l'home i la natura. Déu en lo humà, lo humà cap a Déu. Es pot dir que eren sermons sense regles ni adoctrinaments ni càrrecs. Però, què volíem més? El temple se'ns esbadellava i ens trobàvem pujant a Déu pels espais, passant per tot lo més bell del món. I era un sermó, poeta!

Doncs bé, així com no podríem abogar per a que tots els sermons i per a tothom fossin aixís, la poesía sí, perquè entenc que sent aixís és quan és moral segons el seu ser.

¡Fòra planys i comuns adoctrinaments, poeta! ¡A la cripta o als cims! No ens afeixuguem les ales empeltant-hi la opinió.

Tot el mateix diría jo al autor del llibre que m'ha remogut el pensament si ell me'n demanés parer. I potser la conversa que en neixería, en un punt donat acabaría en la conciliació, perquè ell demostra en el llibre un bon zel de deslliurament; si bé el seu sentiment de la poesía moral divergeix del meu. Ell daleix deslliurança d'un món fals i dolent, i recordant-se massa dels incidents la seva poesía en surt feixuga de conceptes comuns que la fermen a terra.

Jo li diría: ¿perquè no us en deslliureu del tot, poeta, del món que veieu enutjós? Fòra, fòra adoctrinaments usats i planyívols! Embriagueu-vos de la remor del cant, talment, que ja enlairat el més aprop de Déu que hi cap en paraula humana, no més quedi en vos el panteig de poesía. I aquesta regió moral de la poesía, creieume, encara està mès aprop del aire de la vostra *sierra* que no pas del aire confinat que's respira en l'aula trista de les vostres poesíes que tendeixen a ser moralitzadores.

Pujeu sobre el món petit, i de la poesía nova que florirà en vos, lliure de màximes, moral segons l'ésser de la poesía, que ho és pel panteig, maldament canti no més l'ocell o la branca, no solament vos en sereu més poeta sinó que els qui us llegeixin en cobraràn més salut, perquè dolors o alegríes s'acosten amb ella a la llum clara del Verb a qui aspirem i que remou adins nostre l'aire del cant.

JOSEP LLEONART

(*) V. CATALUNYA del 22 de març de 1913.

Obres de Josep Carner

Llibre dels Poetes	3 pessetes
Primer llibre de sonets	5 »
Segón llibre de sonets	4 »
Els Fruits Saborosos	1 »
La Malvestat d'Oriana	2 »
Les Monjoies	5 »
L'Idili dels Nyanyos	0'75 cts.

Se troben de venda a la Casa Lluis Gili, Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

Dos congressos catòlics, a França

Le Journal del dia 27 del passat mes portava sota aquest títol un interessant article, signat per Jean de Bonnefon, en que's plantejaven les qüestions, de gran importancia pels catòlics francesos i fins pels de tot el món, que s'havíen de debatre en aquests congressos, convocats l'ùn pel 28 de Febrer i l'altre pel 8 del corrent, a París.

L'assamblea del 28 de Febrer, — deia el diari francès,—és nacional, laica, política. Pretén reunir totes les bones voluntats de la catolicitat francesa. Els bisbes hi són convocats en persona o per delegació. Mes com aquesta crida és laica, no obliga en rès els caps de les diócesis. Se sab ja que alguns no respondràn.

El promotor és el coronell compte Keller, quefe del comité catòlic, abnegat, zelós, prudent, i l'assamblea ha de decidir de l'actitut dels catòlics en período electoral, cosa que certament no hauría pogut fer abans de la separació amb la llibertat d'avui. No n'hi hauría hagut poc de revol.

Les qüestions proposades al Congrés són, en resúm, aquestes:

Es oportuna la formació d'un gran partit catòlic, la presentació de candidats oficialment catòlics?

Val més portar els vots catòlics als candidats qui donaràn certes garantíes?

En aquest derrer cas, quín mininum de garanties dèu exigir l'elector catòlic?

Els partidaris de la formació de un partit sostenen que sols aquest sistema mostrarà el coratge i la vitalitat dels homes de fe.

Afegeixen que aquesta actitut és conforme a les instruccions pontificies i plaça la religió fòra i per damunt de les faccions.

Els adversaris, qui es troben sobretot entre l'alt clero, responen que sempre és perillós comptar-se, no trobant-se en majoría; el fracàs dels candidats purament catòlics sería considerat com un fracàs de la fe. Ategeixen que la formació de un partit catòlic allunyarà els tebis, els tímids, els amics discrets de les llibertats religioses.

Observen que, en la major part de *arrondissements*, els catòlics formen una minoría que's pot moure com una cavallería lleugera d'una banda a l'altra assegurant la victoria al millor, o al menys dolent, entre els candidats.

Entre els zelosos i els prudents, el Papa no ha volgut pendre partit. Però ha posat a la formació del *partit* catòlic una condició: cal perquè se formi l'aprovació de tot l'episcopat. Se obtindría aquesta unanimitat dels bisbes? Pot posar-se en dubte, puix n'hi ha que fins no respondràn a la convocatoria.

Deia diumenge un il·lustre arquebisbe, amb l'àuria veu de sa eloqüencia: «No podem dur la política al peu de l'altar, ni el crucifix fins al bogiot de la plaça pública».

Si el gran partit de pura catolicitat no's forma, la reunió serà aixi mateix molt interessant. Fixarà el mínimum de garantíes que deuen oferir els candidats per poder ésser votats en conciencia pels catòlics. Fixarà també la forma secreta o pública de llur adhesió, després de pesar bé les raons de conveniencia.

La segona assamblea és el congrés diocesà de París, anunciat pel 8 de març, que presidirà el cardenal-arquebisbe, i tindrà caràcter molt diferent de la primera: ella forma els Estats generals de la espiritualitat de París.

Una i altra indiquen, per la curiositat que inspiren, lo que cola de cristianisme secular dins les venes dels francesos.

Contes extraordinaris d'Edgor A. Poe

LIGEIA

> I hi ha allí dins la voluntat, la qual no mor. Qui coneix els misteris de la voluntat, i la vigor seva? Perque Déu no és sinó una gran voluntat penetrant tota cosa per la intensitat qui li és propia. L'home no cedeix als àngels, ni a la mort de tot en tot, salvant per la feblesa de la seva poca voluntat.
>
> JOSEPH GLANVILL

Jo no puc, per la meva ànima, recordar còm, quàn ni encara precisament a ón per primera vegada jo vaig fer coneixença amb lady Ligeia. Llargs anys se són escorreguts d'ençà d'aleshores, i la meva memoria s'és afeblida de molt sofrir. O, per ventura, jo no puc *ara* retreure'm aquests punts, per tal com, en veritat, el carácter de la meva amada, la seva rara instrucció, la seva mena de bellesa tant singular i tant plàcida, i la penetrant i esclavitzadora eloqüencia del séu profunde, musical parlar, feren el llur camí cor meu endins a passos tant constantment i furtivament progressius, que m'han estat de tot en tot inadvertits i inconscients. No obstant, jo crec que la encontrí a la primería i força vegades, dins una vasta, antiga ciutat rònega vora'l Rhin. De la familia d'ella, segurament jo li en he oit parlar. Que era d'una data remotíssima, no hi ha cap dubte. Ligeia! Ligeia! Sepultat dins d'estudis qui per natura són més propis que cap altre per esmorteir impressions del món exterior, per aquest sol mot tant suau — Ligeia! — jo ara retrec davant del ulls de la meva fantasía la imatge d'aquella qui no és ja més. I ara, mentres jo escric, em llampegueja sobre el pensament, que jo no he *sabut mai* el cognom d'aquella qui fou amiga meva i promesa meva, i qui esdevingué companya meva d'estudis i finalment la esposa del meu cor. Era una placèvola imposició de part de la meva Ligeia? — o era un testimoni de la força de la meva afecció, que jo no hagués fet cap pregunta sobre aquest punt? O era més aviat un caprici meu, una ofrena extravagantment romàntica sobre l'ara de la més apassionada devoció? El fet mateix jo no el recordo sinó confusament—n'hi ha doncs per meravellar-se, que jo hagi de tot en tot oblidat les circumstancies qui l'originaven o l'acompanyaven? I, en veritat, si mai l'esperit apel·lat *Romanç*—si mai la pàl·lida i ombrivament alada *Ashtophet* de l'idólatra Egipte ha presidit, com diuen, les noces de sinistre averany, aleshores ella de segur del tot ha presidit les meves.

Hi ha norèsmenys un tema car, sobre el qual no em fal·leix la memoria. Es la *persona* de Ligeia. D'alçada ella era alta, un poc minça, i en el seus darrers díes, fins enmagrida i tot. Jo provaría debades de pintar la majestat, la tranquila avinentesa del seu aire, o la lleugeresa, i elasticitat incomprensibles del seu pàs. Ella venía i se'n anava com una ombra. Jo no m'adonava mai que ella entrés dins la meva cambra d'estudi, salvant per l'amada música de la seva profunda veu dolça quan em posava la mà de marbre sobre'l muscle. En la bellesa del rostre, mai cap donzella se li és igualada. Era la resplandor de un somni d'opi, una visió aèria i robadora de l'esperit, més estranyament divina que les fantasíes qui giravolten a l'entorn de les ànimes ensopides de les filles de Delos. No obstant, les seves faccions no eren d'aquell motlle regular que ens han ensenyat falsament a adorar dins les obres clàssiques del gentilisme. «No hi ha cap bellesa exquisida», diu Bacon, Lord Verulam, parlant justament de totes les formes i *genera*

de bellesa, — «sense una certa *estranyetat* dins la proporció». Totavegada, encara que jo veiés que les faccions de Ligeia no eren de una regularitat clàssica, encara que jo tingués esment que la seva avinentesa era veritablement exquisida i la sentís penetrada de força *estranyetat*, he atemptat debades descobrir aquesta irregularitat i resseguir fins a dins del seu retret la meva percepció de l'*estrany*. Jo examinava el contorn del front alt i pàl·lid—era impecable; que fret és aquest mot aplicat a una majestat tant divina! la pell rivalitzant amb l'ivori més pur, la imposant amplaria, la calma, la graciosa prominencia dels indrets de sobre les temples; i després aquelles trenes negres de corb, llustroses, luxuriants i naturalment rullades, demostrant la plena força de l'epítet homèric «jacintines.» Jo guaitava les delicades linies del nas, i enlloc sinó dins els graciosos medallons hebràics jo mai havía contemplat una perfecció pareguda. Era la mateixa voluptuosa polidesa de tirat, la mateixa tendencia apenes perceptible a l'aquilí, les mateixes narils harmoniosament arrodonides revelant un lliure esperit. Jo mirava la dolça boca. Allí era el triomf de totes les coses celestials: la corba magnífica del llavi superior, un pic curt, el suau, voluptuós endormiscament de l'inferior, els clots qui joguinejaven i la color qui parlava; les dents reflectint amb una brillantor gairebé fulminant, cada raig de la sagrada llum qui hi queia a sobre dins el somriure serè i plàcid d'ella, el més triomfalment radiant de tots els somriures. Jo escrutava la forma del mentó—i allí, també, jo trobava la gentilesa d'amplaria, la dolçura i la magestat, la plenitut i la espiritualitat gregues—aquell contorn que el déu Apol·lon no revelava sinó dins un somni a Cleòmenes, el fill d'Atenes. I després jo m'abocava dintre'ls grans ulls de Ligeia.

Pels ulls no tenim models dins la més remota antiguitat. Potser, també, que dins d'aquests ulls de la meva amada s'abscondía el misteri al qual Lord Verulam al·ludeix. Eren de molt, jo crec, més grans que els ulls ordinaris de la nostra raça; més plens que els més plens ulls de gazel·la de la tribu de la vall de Nourjahad. Però no era sinó per intervals—en moments de intensa excitació, —que aquesta peculiaritat esdevenía singularment assenyalada en Ligeia. I en aqueixos moments la bellesa d'ella — a la meva escalfada fantasía per ventura apareixía així — era la bellesa de les criatures per dalt de la terra o apart de la terra—la bellesa de la fabulosa Hurí dels Turcs. Les pupil·les eren de la color negra més brillant, i per damunt s'hi suspenien unes pestanyes d'atzabetje de gran llargaria. Les celles, de línia lleugerament irregular, tenien el mateix tint. La «estranyetat», no obstant, que jo trobava dins els ulls era independent de la forma, de la color o de la claricia i calía al cap i a la fi atribuir-la a l'*expressió*. Ah! mot sense cap sentit! vasta latitut de mer sò, que al darrera hi atrinxerem tota la nostra ignorancia de l'espiritual! La expressió dels ulls de Ligeia! Quantes llargues hores hi he concirat a sobre! Com me so debatut per rondar-la, durant tota una nit d'istiu! Què era allò—aquella alguna cosa més profunda que el pou de Demòcrit—qui geia allà al fons de tot de les nines de la meva amada? Què era allò? Jo estava posseït de la passió de descobrir-ho. Aquells ulls! Aquelles amples, aquelles resplendents, aquelles divines pupil·les! Elles eren esdevingudes per mi els estels bessons de Leda, i jo era per elles el més vehement dels astròlegs.

No hi ha, entre les moltes incomprensibles anomalíes de la ciencia de l'esperit, un altre cas més agudament excitant que el fet—negligit, jo penso, dins les escoles—que en els nostres esforços per retreure a la memoria alguna cosa oblidada fa molt temps, ens trobem sovint *al mateix cantell* del record sense poder noresmenys recordar. I així, qué sovint, dins el meu intens escrutar els ulls de Ligeia, he sentit atançar-se-me'n la plena coneixença de l'expressió! La he sentida atançar-se'm,—però no s'és feta de tot en tot meva — i a la llarga s'és allunyada enterament. I (estrany, O! el més estrany dels misteris!) — jo he trobat dins els objectes més comuns de l' univers, una serie d' analogíes per aquesta expressió. Jo vull dir que totseguit del período que la bellesa de Ligeia passava dins el meu esperit habitant-li com dins un reliquiari, jo derivava de moltes vides del món material una sensació igual que la que s'escampava al meu entorn, a dins meu, sota l'influencia de les amples i lluminoses pupil·les d'ella. No obstant, jo no podría, perxò, pas més definir aquest sentiment, o analitzar-lo o encara tenir-ne una visió neta. Jo l'he regonegut, repeteixo, alguna vegada a l'aspecte de una vinya ràpidament crescuda, dins la contemplació de una falena, de un papelló, de una crisàlida, de un flum d'aigua precipitant-se. La he sentit dins l'oceà, dins el caure de un meteor. L'he sentit dins les mirades de gent desacostumadament ancians. I hi ha una o dugues estrelles dalt del cel (una especialment, un estel de sisena magnitut, doble i canviant, que trobareu vora de la gran estrella de la Lira) en una observació telescòpica de les quals jo em so adonat d'aquesta sensació. Me'n he sentit omplert per certs sòns de instruments de corda, i no raramente per passatges de llibres. D'entre altres innombrables exemples, jo recordo força bé alguna cosa dins un volum de Joseph Glanvill, la qual (tal vegada simplement per la seva singularitat—quí ho diría?) mai ha deixat de inspirar-me el mateix sentiment: «I hi ha allí dins la voluntat, la qual no mor. Quí coneix els misteris de la voluntat, i la vigor seva? Perquè Déu no és sinó una gran voluntat penetrant tota cosa per la intensitat que li és propia. L'hom no sucumbeix als àngels ni a la mort de tot en tot, salvant per la feblesa de la seva poca voluntat».

La llargaria dels anys i les reflexions subsegüents m'han possibilitat d'establir certa remota conexió entre aquest pàs del moralista anglès i una part del caràcter de Ligeia. Una *intensitat* dins el pensament, dins l'acció o dins la paraula, era per ventura en ella el resultat o al menys l'indici d'aquella volició gegantina qui, durant les nostres llargues relacions hauría pogut donar altres proves més immediates de la seva existencia. De totes les dònes que jo mai he conegudes, ella, la exteriorment tranquila, la sempre plàcida Ligeia, era la presa

Fábrica Barcelonesa de Celuloide, Goma i Aposits

CENTRAL: Fontanella, 20

SUCURSAL: Ronda de Sant Pere, 12

FABRICA: Font honrada, 3

Joguetería, Tocadó i objectes de celuloide. ■ Ortopedia, Higiene i articles de goma. ■ Cotons, glases, venes i sabons antisèptics.

Enviem catalegs als compradors al en gros

TUSELL GERMANS - Barcelona

amb més violencia jaquida als tumultuosos voltors de la passió cruel. I d'aquesta passió jo no podía fer-ne estima, salvant per la expansió miraculosa, d'aquells ulls qui tant m'adelitaven i tant m'esfereíen ensems, per la melodía gairebé màgica, la modulació, la netedat i la placidesa de la seva veu profunda, i per la salvatge energía de les estranyes paraules que ella habitualment pronunciava, tornada doblement eficaç per contrast amb la seva manera d'emetre-les.

Jo he parlat de l'instrucció de Ligeia: era immensa—com mai n'he conegut de semblant en una dòna. En les llengües clàssiques ella hi era profundament entesa; i tant lluny com s'extenía el meu propi coneixement dels moderns dialectes de l'Europa, jo no l'he mai sabuda en falta. En veritat, sobre qualsevol tema de la gallejada condició d'academia, la més admirada, simplement perxò que és la més abstrusa, per ventura jo he trobat *mai* Ligeia en falta? Què singularment, què agudament aquest únic punt de la natura de la meva esposa s'és ensenyorit de la meva atenció, només dins aquest darrer período! Jo he dit que el saber d'ella era com mai n'he conegut de semblant en una dòna, però a ón és que alena l'home qui ha atravessat amb bona fortuna *tots* els vastíssims espais de les ciencies morals, físiques i matemàtiques? Jo aleshores no veia això que ara percebeixo clarament, que les coneixences de Ligeia eren gegantines, eren esbalaidores; norèsmenys jo em feia a bastament cabal de l'infinita superioritat d'ella per resignar-me, amb una confiança infantívola, a la seva guía a través del caòtic món de l'investigació metafísica, de la qual jo m'ocupava amb més daler durant els primer anys del nostre matrimoni. Amb quin vast triomf,—amb quina viva delicia,—amb quant de tot allò que hi ha d'eteri dins l'esperança, jo *sentía*, quan ella es decantava sobre meu en estudis apenes cercats—peró menys coneguts—aixamplar-se per lents graus davant de mí aquella deliciosa perspectiva, per la llarga, magnífica i mai petjada carrera de la qual avall, jo avançaría cap al terme de una saviesa massa divinament preciosa per no ser vedada!

Amb quina dolor punyent jo no veuría, doncs, al cap d'alguns anys, les meves esperances tant ben fonamentades, pendre ales i volar-se'n lluny! Sense Ligeia jo no era sinó com un infant palpentejant dins la nit. La presencia de ella, les seves lliçons soles esclaríen amb una llum vivent tants de misteris del transcendentalisme dins el qual érem immersos. Privada del llustre radiant dels ulls d'ella, aquesta literatura lleu i daurada, esdevenía més fosca i desavinent que plom saturní. I ara aquells ulls lluíen més i més rarament sobre les pàgines que jo desxifrava. Ligeia es feu malalta. Els ulls estranys flamejaven amb una fulgor massa—massa gloriosa; els pàlids dits prengueren la transparent color de cera de la tomba; i les venes blaves del seu front excels, s'inflaven i s'aplanaven impetuosament al corrent de la més dolça emoció. Jo viu que li calía morir—i jo batallava desesperadament en esperit contra l'inflexible Azrael. I les batalles d'aquella dòna apassionada foren, a la meva estupefacció, encara més enèrgiques que les meves. Molt hi havía hagut dins l'austera natura d'ella per induir-me la creença que la mort li fóra vinguda sense la seva munió de terrors; però no fou així. Els mots són impotents per donar una idea justa de la ferocitat de resistencia amb la qual ella forcejava contra l'Ombra. Jo gemegava d'angoixa a aquell pietós espectacle. Jo hauría volgut apaibagar-la, hauría volgut raonar-la; però dins la intensitat del seu foll desig de viure,—de viure—de *rès més* que de viure—tot consol i tot raonament hauríen estat un excés de niciesa. No obstant, fins a l'últim moment, al mig dels més convulsius retorciments del seu selvatge esperit, no fou commoguda l'aparent placidesa del seu comport. La seva veu esdevenía més gentil,—esdevenía més profunda—però jo no volía aturar-me sobre l'estrany sentit d'aquells mots tant quietament emesos. El cervell em giravoltava quan jo feia atenció, transportat a una melodía sobrehumana, a unes cobejances i aspiracions que la humanitat no havía conegudes mai fins aleshores.

Que ella em duia amor, jo no havía pogut dubtar-ne; i m'era fàcil endevinar que dins un pit tal com el d'ella, l'amor no havía de regnar com una passió ordinaria. Però dins la mort solament, jo comprengui de plè la força de la seva afecció. Durant llargues hores, tenint-me la mà, ella escampava davant de mi el sobreiximent de un cor del qual la devoció més que apassionada pujava fins a l'idolatría. Còm hauría jo merescut ser beneit amb tals confessions?—còm hauría jo merescut ser damnat talment amb la perdua de la meva amada a l'hora de fer-les? Però no m'és comportable dilatar aquest tema. Jo diré només, que dins l'abandó més que femení de Ligeia a una amor, ai! tota immerescuda, tota gratuitament concedida, jo regoneguí finalment el principi del seu racar-li, amb un desig tant ferotge i cruel, la vida qui ara li fugía tant ràpidament. Es aquesta ferotge racança — és aquesta acerba vehemencia de desig de la vida—de rès més que la vida—això que jo no tinc poder de descriure — que no tinc mot capaç d'expressar-la.

Just al mitant de la nit que ella traspassà, demanant-me peremptoriament a la vora seva, ella va fer-me repetir certs versos composts no gaires dies abans. Jo vaig obeir-la. Eren aquests:

Veieu! és nit de gala
Dins aquests últims anys deserts!
Una multitut d'àngels alats, agençats
De vels, i negats dins de llàgrimes,
Sèu dins un teatre, per veure
Un drama d'esperances i temors,
Mentres que l'orquesta sospira per intervals
La música de les esferes.

Mims, fets a semblança del Déu de les altures,
Mormolen i rondinen tot baix
I volen de un costat a l'altre,—
Pobres ninots que van i vénen
Al comanament d'enormes sérs sense forma
Qui transporten l'escena d'aci i d'allí,
Espolsant de les llurs ales de còndor
La invisible Malaurança!

Aquest drama isolat!—Oh, sigueu segurs
Que no serà oblidat!
Amb la seva Fantasma eternament percaçada
Per una munió qui no la pot agafar,
A través de un cercle qui sempre gira
Sobre d'ell mateix, exactament al mateix punt;
I molt de Follía, i més de Pecat
I d'Horror fou l'ànima de l'intriga!

Però veieu, pel mig del traut dels mims
Entra una forma cramponant:
Una cosa roja de sang qui ve retorcent-se
De la part solitaria de l'escena!
Es retorç! és retorç!—amb angunies mortals
Els mims esdevenen la seva postura,
I els serafins sangloten veient els ullals del verm
Xops de gleves de sang humana.

Tots els llums s'apaguen—tots,—tots!
I sobre cada forma esgarrifada,
La cortina, un llenç funeral,
Davalla amb la violencia de una tempesta
—I els àngels, tots pàlits i esblaimats,
Aixecant-se, desvelant-se, afirmen
Que aquest joc és la tragedia «L'Home»,
I l'hèroé d'ella el Verm conqueridor.

AGUA MINERO : MEDICINAL NATURAL : PURGANTE RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de París y Barcelona, etc., etc. Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago é intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO.—Como garantía de legitimidad, exigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del Dr. Llorach, con el sudo encarnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 658 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

«Oh Déu!» mig xisclà Ligeia, redre-nt-se sobre els seus peus i extenent s braços enlaire amb un moviment es-smòdic, quan jo feia acabament d'a-uests versos—«Oh Déu! Oh Pare Ce-stial! aquestes coses seràn irremissi-lement així? Aquest conqueridor no rà una vegada conquist? No som nos-tres part i parcela dins de Tu? Qui, ui coneix els misteris de la voluntat i vigor seva? L'home no cedeix als àn-els, *ni a la mort de tot en tot,* salvant er la feblesa de la seva poca voluntat.»

I aleshores, com exhausta de l'emo-ió, ella deixà tombar els seus blancs raços, i retornà solemnement al seu it de mort. I quan ella alenava els seus arrers sospirs, me vingué mesclat amb ls un lleu murmuri dels seus llavis. hi decantí l'oïda, i regoneguí nova-ent els mots finals del pàs de Glan-ll: *«L'home no cedeix als àngels, ni a mort de tot en tot, salvant per la feble-de la seva poca voluntat.»*

Ella morí; i jo, derrocat fins a pols r la tristesa, no poguí soportar per és temps l'abandonada desolació de meva demora dins l'ombrívola i ròe-ga ciutat vora el Rhin. Jo no tenía as mancament d'això que el món ano-ena fortuna. Ligeia me'n havía porta-a més, molta més que no en pertoca rdinariament al destí dels mortals. ixí, després de uns quants mesos de vagabundatge enutjós i sense objec-jo vaig adquirir i posar en alguna eparació, una abadía que no en diré el om, dins un dels indrets més incultes menys freqüentats de la bella Angla-erra. La fosca i trista grandaria del astiment, l'aspecte gairebé selvatge del omini, les melancòliques i venerables emories lligades a ambdós, estaven a unissò dels sentiments de complet bandó qui m'havíen menat a dins d'a-uella banda remota i solitaria del país. orèsmenys, tot i no alterant sinó lleu-nent l'exterior de l'abadía, amb la ver-ejant roneguesa qui en penjava, jo em osí, amb una perversitat infantina, i er ventura amb una tènue esperança d'alleujar les meves tristeses, a despler-ar-hi part de dins una magnificencia més que reial. Ja dins l'infantesa, jo m' era amarat de un gran gust per aquesta mena de follíes, i are elles em retornaven com dins el repapieg de la dolor. Ai! jo sento quanta demença in-cipient podía hom descobrir dins aque-les magnífiques i fantàstiques drape-ries, dins aquelles solemnes talles egip-cies, dins aquelles cornises i paraments extravagants, dins els orats arabescs de aquells tapiços florits d'or! Jo era esde-vingut un esclau aferrat dins les trames de l'opi, i els meus treballs i els meus plans havíen pres una coloració dels meus somnis. Però em cal no aturar-me a detallar aquestes absurditats. Jo parlaré solament d'aquella cambra, per sempre maleida, a on, dins un moment d'alienació mental, jo menì de l'altar, com a nuvia meva, com a successora de l'inolvidable Ligeia, — la d'ulls blaus i cabellera rossa Lady Rowena Trevanion de Tremaine.

No hi ha pas cap detall de l'arquitectura i decoració d'aquella cambra nuvial qui ara no sigui visible al davant meu. On eren les ànimes de l'altiva família de la nuvia quan per set d'or permetíen a una donzella i a una filla tant amada, passar el llindar de un apartament aixís agençats? Jo he dit que recordava minuciosament els detalls de la cambra, jassía que só tristament oblidadiç de coses fondament greus; i norèsmenys, dins aquell luxe fantàstic, no hi havía cap sistema, cap harmonía que pogués imposar-se a la memoria. La cambra feia part de una alta torre de l'encastellada abadía; era de forma pentagonal i de una gran dimensió. Ocupant tota la casa sud del pentàgon hi havía una finestra única, un immens pany de crestall de Venezia, — una sola peça, tenyida de una color de plom, de manera que els raigs de sol o de la lluna passant-li a través, queien amb un llustre sinistre sobre'ls objectes de dins. Part damunt d'aquesta enorme finestra s'allargava l'obra de gelosía de una vella parra qui s'enfilava amunt sobre'ls murs maciços de la torre. El sostre, d'alzina fosca, era excessivament enlairat, en volta i curiosament solcat amb les mostres més extravagants i grotesques de un istil mig-gòtic, mig-druídic. Del bell mig del redós central d'aquesta volta melancólica, penjava amb una sola cadena d'or feta de llargs anells, un enorme encenser del mateix metall, de gust serraí, i amb moltes perforacions arranjades talment que endins i enfóra s'hi retorcíen amb la vitalitat de un serpent, una contínua successió de focs versicolors.

Unes poques otomanes, i canelobres d'or, de forma oriental, ocupaven diferents indrets a l'entorn, i també el llit, el llit nuvial, segons un model indià, baix, esculpit en èbenus maciç, amb un baldaquí d'aire de mortalla per damunt. A cadascún dels angles de la cambra s'hi dreçava un geganti sarcòfag de granet negre, tret de les tombes dels reis enfront de Luxor, amb les llurs vetustes cobertes plenes d'esculptures immemorials. Però dins el drapatge de l'apartament se mostrava ai! la fantasía capdal de totes. Els enlairats murs, gegantins, d'alçaría, fins i tot desporporcionadament, eren drapats de dalt a baix de una tapicería pesant i d'aparença maciça, penjant en vasts panys, tapicería feta amb la mateixa materia que el tapiç del trespol, la cobertura de les otomanes i el llit d'èbanus, el baldaquí del llit, i els sumptuosos plecs de les cortines qui aombraven en part la finestra. Aquesta materia era la més rica roba d'or, tacada, per intervals irregulars, de figures arabesques, de sobre un peu de diàmetre, i treballades per damunt la roba en dibuixos del més fort negre d'atzabeja. Però aquestes figures no participaven del caràcter de l'arabesc sinó quan eren mirades de un sol punt de vista estant. Per un procediment ara comú, i que pot resseguir-se fins a una antiguitat molt remota, eren fetes de manera de canviar d'aspecte. Per ún entrant a la cambra, elles teníen l'aparença de simples monstruositats; peró així que ell avançava endins aquesta aparença fugía gradualment, i, pàs a pàs, tant com el visitant es movía de lloc dins la cambra, es veia enrotllat de una inacabable successió de les llòbregues formes qui neixen de la superstició dels Normands o qui munten dins els ensopiments culpables dels monges. L'efecte fantasmagòric era vastament augmentat per la introducció artificial de un fort corrent d'aire contínuu darrera les draperíes,—qui donava a tot plegat una oiosa i neguitejant animació.

Dins d'estades com aquestes, dins una cambra nuvial com aquesta, jo passí amb la Lady de Tremaine les hores impíes del primer mes del nostre matrimoni, jo les passí sense massa inquietut. Que la meva esposa rezelava la ferotge violencia del meu temperament, que ella m'evitava, que ella no em duia sinó ben poca amor, jo no podía pas dissimular-m'ho; però això em feia més aviat plaer que altra cosa. Jo l'odiava amb un odi qui pertany més a un dimoni que a un home. La meva memoria es girava a volar (O, amb quina intensitat de racança!) cap a Ligeia, l'amada, l'augusta, la bella, la morta. Jo disbauxava dins de records de la seva puritat, de la seva saviesa, de la seva encelada, la seva eterea natura, del seu apassionat, el seu idolàtric amor.

Ara, doncs, el meu esperit cremava plenament i lliure, més que no foren tots els focs d'ella mateixa. Dins l'excitació dels meus somnis opiats (perque jo era habitualment agrillonat dins la embarraç de la metzina), jo cridava a plena veu el seu nom durant el silenci de la nit, o de dia entre'ls redossos abrigats de les valls, com si per la selvatge vehemencia, la solemne passió, la consumidora arsura del meu desig per la departida, jo pogués retornar-la als camins que ella havía abandonats, ah, *podia* ser per sempre? sobre la terra.

Cap al començament del segón mès de matrimoni, Lady Rowena fou atacada de una sobtada malaltía, de la qual ella no es refeia sinó molt lentament. La febre qui la consumía li tornava les nits treballoses; i dins la perturbació de un mig-endormiscament ella parlava de sòns i de moviments a dins i a l'entorn de la cambra de la torre, als quals jo no atribuía cap altre origen sinó el desgovern de les seves idees, o per ventura les influencies fantasmagòriques de la mateixa cambra. A la llarga, ella es posà convalescent; a la fí, bona del tot.

Totavegada, no s'havía escolat sinó un breu período, que un segón atac més violent tornava a llençar-la sobre un llit de dolor; i d'aquest accés, la seva constitució, tots temps feble, ja mai més se'n revenía de tot en tot. La seva malaltía fou, d'ençà d'aquesta època, de un caràcter alarmant i de recaigudes més alarmants encara, qui desafiaven igual la ciencia i els grans esforços dels seus metges. Amb el crèixer d'aquest mal crònic, el qual semblava que s'havía ensenyorit massa ferriament de la seva constitució per ser-ne desarrelat per mitjans humans, jo no podía privar-me de observar un crèixer similar dins la irritació nerviosa del seu temperament, i dins la seva excitabilitat per les més vanes causes de por. Ella parlà novament, i ara més sovint i amb més toçudería, dels sòns—dels lleus sóns—i dels moviments insòlits dins les draperíes, als quals ella havía al·ludit abans.

Una nit,—cap al cloure's del Setembre — ella instà la meva atenció sobre aquest tema desolant, amb més energía que de costúm. Acabava tot just de despertar-se de un sòn inquiet, i jo havía estat espiant, amb un sentiment mig d'ansia, mig de vaga terror, el joc de la seva esllanguida fesomía. Jo seia al capçal del llit d'èbanus, sobre una de les otomanes de l'India. Ella es mig redreçà, i em parlà, en un neguitós profunde murmuri, de sòns que ella *aleshores* oïa, però que jo no podía dir—de moviments que ella *aleshores* veia, però que jo no podía obirar. El vent corría apressadament per darrera les draperíes, i jo em desficiava per mostrar-li (la qual cosa, jo ho confesso, jo no podía creure-la *del tot*) com aquells sospirs articulats apenes i aquelles suavíssimes variacions de les figures de sobre'l mur, no eren sinó els efectes naturals del corrent d'aire acostumat. Però una mortal pal·lidesa, espargint-se per damunt de la faç d'ella, em provava com els meus esforços per aquietar-la foren eixorcs. Ella semblava esvair-se, i no hi havía cap servent a crit. Jo recordí l'indret on era depositat un flascó de vi lleuger receptat dels metges d'ella, i atravessí cuitant la cambra per abastar-lo. Però, quan jo passava per sota la claror de l'encenser, dugues circumstancies d'esglaiadora natura van atreure la meva atenció. Jo havía sentit que alguna cosa palpable jassía invisible, havía passat a frec de la meva persona; i jo viu que sobre'l tapiç d'or, al bell mig de la rica llugor projectada per l'encenser, hi jeia una òmbra—una lleu indefinida ombra de un aspecte angèlic —tal com podría hom fantasiar l'ombra de una Ombra. Però, jo estava foll per l'excitació de una dosi exagerada d'opi, i no vaig fer apenes cabal d'aquestes coses, ni vaig parlar-ne a Rowena.

Havent trobat el ví, jo atravessí novament la cambra, i vaig omplir-ne un vas, que jo portava als llavis de la meva dòna defallent. Ella s'era revifada un poc, no obstant, i prengué el vas ella mateixa, mentres jo em deixava caure sobre una otomana vora meu, amb els ulls clavats sobre la persona d'ella.

Fou aleshores que jo noti distintament un gentil calcigar sobre'l tapiç i vora'l llit; i un segón després, quan Rowena tot just aixecava el ví fins als seus llavis, jo viu, o potser que jo somiés que ho veia, caure dins el vas, com d'alguna invisible font dret de l'atmòsfera de la cambra, tres o quatre grosses gotes de un flúid brillant i color de rubins. Si jo ho viu—no pas Rowena. Ella engolía el ví sense vacil·lació, i jo em guardava bé de parlar-li de una circumstancia que després de tot jo havía de considerar com no essent sinó la suggestió de una imaginació sobre-excitada, la qual feien mòrbidament activa la terror de la dama, l'opi i l'hora.

Noresmenys jo no puc dissimular-me que, immediatament després de la caiguda de les gotes roges, un ràpid canvi, en pitjor, va obrar-se dins la malaltía de la meva esposa; tant que la terça nit, les mans dels seus servents la preparaven per la tomba, i la quarta, jo seia sol, amb el còs d'ella amortallat, dins la cambra fantàstica qui l'havía rebuda nuvia meva.—Estranyes visions engendrades per l'opi, giravoltaven davant meu com a ombres. Jo llambregava, amb ull inquiet, els sarcòfags dels angles de la cambra, les mòbils figures de la drapería i el retorce's dels focs versicolors de l'encenser part de dalt. Els meus ulls caigueren aleshores,—que jo em retreia dins l'esperit les circumstancies de una nit precedent—sobre l'indret de sota la claror de l'encenser, on jo havía vist les lleus petjades de l'ombra. Però ella ja no hi era; i respirant amb més llibertat, jo girava el meu esguard cap a la pàl·lida i rígida figura de sobre'l llit. Aleshores se precipitaven sobre meu mil records de Ligeia, i aleshores em refluí sobre'l cor amb l'avalotada violencia de una maror, tota la inefable dolor de quan jo l'havía mirada *a ella* amortallada talment. La nit minvava; i encara amb un pit plé d'amargs pensaments d'*aquella* única i supremament amada, jo romanía els ulls fits sobre'l còs de Rowena.

Podía ben ser mitja nit, o per ventura més aviat, o més tard, perquè jo no havía fet compte del temps, que un sanglot baix, tènue, però molt distint, va sobtar-me de dins el meu fantaseig. Jo *senti* que venía del llit d'ébenus—del llit de mort. Jo hi doní orella dins una agonía de terror supersticiosa—però cap repetició del sò. Jo forcí els meus ulls a descobrir qualsevol moviment dins el còs mort però no hi hagué el més lleument perceptible. No obstant, no podía ser que jo em fós enganyat. Jo *havía* oït la remor, jassía feble, i la meva ànima era ben desvetllada a dins meu. Resoltament, perseverantment jo mantinguí la meva atenció reblada al cadavre. Molts de minuts s'escorregueren sense cap altre circumstancia qualsevol qui fes llum sobre'l misteri. A la llarga esdevingué evident que una coloració lleugera, molt feble, escassament sensible era muntada a dins les galtes i per les petites venes enfonzades de les parpelles. Per una

JOIERIA ✻ PLATERIA ✻ RELLOTGERIA
CABRÉ
RAMBLA DEL CENTRE, N.° 30
Garantia absoluta en tots els objectes ◆ Economia en els preus

mena de horror i d'espavent inefables, pels quals el llenguatge mortal no té expressió suficientment enèrgica, jo sentía com el meu cor cessava de batre, com els meus membres se feien rígids sobre'l lloc on jo seia.

Però un sentiment de dever a la fi va obrar fins a tornar-me la sang freda. Jo no podía dubtar ja més, que havíem estat precipitats en els nostres paraments, —que Rowena vivía encara. Era necessari fer immediatament alguna temptativa; però la torre era de tot en tot apartada de la banda de l'abadía habitada pels servents—no n'hi havía cap a veu —jo no tenía cap mitjà de cridar-los a la meva ajuda sense jaquir la cambra per alguns minuts—i això jo no podía arriscar-me a fer-ho. Jo em debatí, doncs, tot sol dins els meus assaigs per retornar l'esperit encara revolejant. Però al cap de una curta estona, fou evident que hi hagué una recaiguda; la color va desaparèixer de la parpella i de la galta, deixant-hi una pal·lidesa més que de marbre; els llavis es replegaren doblement i s'encongiren dins l'espectral expressió de la mort; una llefiscor i una fredor repulsives s'estengueren ràpidament per sobre la faç del còs; i la total, vigorosa ertiguesa de costum sobrevingué immediatament. Jo retombí amb una esgarrifança sobre'l llit d'on tant sobtadament havía estat arrencat, i una altra vegada vaig abandonar-me a les meves apassionades visions despertes de Ligeia.

Una hora s'escolava així, quan—era això possible?—jo tinguí novament la percepció de un sò vague qui eixía de la banda del llit. Jo escoltí, dins una extrema horror. El sò vingué novament—era un sospir. Jo em precipití sobre'l còs, jo viu — jo viu distintament una tremolor damunt dels llavis. Un minut després s'amollaven, descloent una línia brillant de dents de nacre. La estupefacció ara es batía dins el meu pit contra la horror profunda qui fins aquí hi havía regnat tota sola. Jo vaig sentir que la vista se m'enfosquía, que la raó em vagarejava; i solament per un violent esforç jo reeixía a la fí en encoratjar-me per la tasca que el dever em torna-va a senyalar. Hi havía ara una carnació imperfecta damunt del front, i damunt la galta i la gorja; una calor sensible penetrava tot el còs; fins hi havía una lleu pulsació al cor. La dama *vivía;* i amb una ardor redoblada jo em doní a la tasca de revifar-la. Jo vaig fregar i banyar les temples i les mans, vaig usar de tots els procediments que l'experiencia, i no poca lectura medical, podía sugerir-me. Però debades. De sobte, la color desaparegué, la pulsació cessà, la expressió de mort tornà als llavis, i, un instant després, tot el còs reprenía assobre seu la fredor de glaç, el tint lívid, la rigidesa intensa, el contorn depremut, i totes les oioses peculiaritats del qui ha estat molts dies un estadant de la tomba.

I novament jo m'enfonzí dins les meves visions de Ligeia—i novament (quina meravella que jo m'esgarrifi escrivint?)—*novament* atenyía les meves orelles un sanglot ofegat de la banda del llit d'èbenus. Però perquè jo detallaría minuciosament els inefables horrors de aquella nit? Perquè jo em deturaría a contar còm, vegada per vegada, fins a sobre l'hora que l'auba griseja, va repetir-se aquest oiós drama de revivificació; com cada esfereidora recaiguda es canviava en una mort més rígida i més aparentment irredimible; com cada nova agonía tenía l'aire de una lluita contra algún invisible adversari; i com cada lluita era seguida per jo no sé quina estranya alteració dins la fesomía personal del cadavre? Jo cuito a acabar.

La major part de la espaventosa nit era passada, i aquella qui era morta, encara una vegada es mogué—i ara més vigorosament que mai, jassía despertant-se de una dissolució més esveradora dins la seva desesperança que cap altra. Jo havía cessat feia estona tot esforç: tot moure'm, i romanía assegut rígidament sobre l'otomana, abandonada presa de un terbolí d'emocions violents, de les quals la menys terrible, la menys consumidora per ventura era una suprema paor. El cadavre, jo ho repeteixo, es movía, i ara més vigorosament que fins aquí. Les colors de la vida muntaven al rostre amb una energía singular—els membres s'amollaven—i, salvant que les parpelles eren encara pesadament closes, i que els bandatges i les draperies de la tomba comunicaven encara a la figura el llur caràcter sepulcral, jo hauría somiat que Rowena s'era soltada enterament de les cadenes de la mort. Però si des d'aleshores jo no accepti de tot en tot aquesta idea, jo no podía al menys dubtar-ne ja més temps quan, aixecant-se del llit, vacil·lant amb passa feble, els ulls closos a la manera de una persona descarrerada dins un somni, aquella cosa amortallada avançà corporalment i palpablement dins el mitant de la cambra.

Jo no tremí—jo no em moguí—perque una munió de inexpressables idees lligades amb l'aire, l'alçaría, el compost de la figura, precipitant-se furients a través del meu cervell, m'havíen paralitzat —m'havíen glaçat fins a pedra. Jo no em movía—però contemplava l'aparició. Hi havía un foll desordre dins els meus pensaments—un avalot inapaibagable. Podía ben ser la *vivent* Rowena qui era enfront de mi? Podía allò ser *del tot* Rowena—la d'ulls blaus i cabellera rossa Lady Rowena Trevanion de Tremaine? Perquè, *perquè* jo havia de dubtar-ne? El bandatge oprimia pesadament la boca—però no podía, doncs ben ser la boca de l'alenant lady de Tremaine? I les galtes

Editorial Ibèrica, Passeig de Gracia, 62-BARCELONA

Obres completes

de l'Il·lm. Sr. Dr.

D. Josep Torras i Bages

Bisbe de Vich

Vuit grans volums de 400 a 500 planes cada un, amb paper luxós i refinadíssima impressió

Preu de l'obra:

Per suscripció, pagament a la bestreta		Acabat el temps de la suscripció l'obra valdrà	
Rústega	Ptes. 35	Rústega	Ptes. 45
Tela	45	Tela	» 50

-hi havíen les roses com dins el mig-
ía de la vida—sí, aquelles podíen cer-
ament ser les belles galtes de la vivent
Lady de Tremaine. I el mentó, amb els
éus clots com dins la bona salut, no po-
ía ser el d'ella?—però *era ella crescuda*
ençà de la seva malaltia? Quin inexpres-
able deliri m'aferrà amb aquest pensa-
nent? Un bót, i jo era als peus d'ella!
Enretirant-se del meu contacte, ella dei-
ava caure del seu cap l'espectral suari
ui l'embolicava; i aleshores se vessaven
ins l'avalotada atmòsfera de la cambra,
na massa enorme de llargs cabells es-
lenats; *eren més negres que les ales de la*
itja nit! I ara s'obríen lentament *els*
lls de la figura qui s'estava davant meu.
'etels-aquí, doncs, a la fí», jo vaig xisclar
ort, «podría jo mai—podría jo mai en-
anyar-m'hi?—aquests són el ulls plens,
ls ulls negres, el ulls estranys—dè la
ieva amor perduda—de la Lady—de la
LADY LIGEIA!»

Trad. C. R. B.

Para los Días Frescos.

Otoño y primavera son las dos estaciones más agradables del año, pero ambas son las más peligrosas para la salud. Todo parece sonreir al sol encantador, y de repente una ráfaga de invierno viene recordarnos que el frío está cercano, o no ha esaparecido aún. Un ligero escalofrío, seguido de estornudos, avisa a usted que el resfriado ı hecho su presa. A pesar de los días soleados, menester estar alerta y recordar que los Pets del doctor Mackenzy impedirán que siga lelante su resfriado; que lo curan siempre en horas, sin que tenga usted que hacer cama ara sudarlo. A las primeras tomas notará usd alivio; cesará el estornudeo, la destilación ucosa de la nariz, el lagrimeo; se despejará cabeza y desaparecerá el estado febril. Además curan la susceptibilidad catarral en los que menor cambio del tiempo cogen resfriados. aja Ptas. 1'50 en todas las farmacias.

El millor **Cafè** és el torrefacte de **La estrella**.—Carme (Davant de Betlem).

D'Alecsandri

LA GONDOLETA

Ku Ninitza'n gondoleta

Amb ma Ninitza a la gondoleta,
quan xano xano anem passejant,
la gent que passa per la placeta
guaita que guaita tot suspirant;

el cel llavores ben seré es posa,
brilla que brilla desficiós
i l'Adriàtic també es reposa,
també's reposa per a tots dos.

A les llacunes bé'ns afalaga
séure a dessobre l'ona del mar,
per a nosaltres lo vent s'apaga
voreta el Lido del verd rivar;

i a la embranzida de la remada
la gondoleta salta amb dolçor
amb ma Ninitza breçolejada,
breçolejada sobre'l meu cor.

Bon remer, porta'ns a plena gala
de des el Lido fins a Sant Marc,
de llarg enfila la gran canala
que s'enrecorva mateix que un arc:

Ves, que Ninitza, ma estimadeta,
voreta, vora mon sí abrusant,
petons dolcíssims de sa boqueta,
petons dolcíssims me irà donant.

Mentre que brille al cel la lluna,
mentre que estiga lo cel seré
a la Giudecca vers la llacuna
vola que vola, brau gondolê.

Porta'ns-hi, Toni, amb dalê calmosa
fins que ta góndola ja en encallant
nostra existencia bella, amorosa,
tota s'escola, d'amor vessant.

† PAU BERTRAN I BROS

ROYAL

ambla dels Estudis, núm. 8

Cada tarda Tè-concert · Souper-concert a la sortida dels teatres

RESTAURANT · Menú des de 5 pessetes

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunchs

De Pedagogía

Notes per un ensaig de Pedagogía científica

(Continuació)

Pràctica i teoría. — Quan els grecs volgueren classificar aquella cosa nova que anomenaren després la ciencia, hi trobaren tres derivacions: la realitat, l'apropiament de la realitat, i la seva transformació en vida; ço es, Física, Lógica i Ética.

Aplicant-ho al nostre cas, trobem que, o bé volem apoderar-nos del fet pedagògic, o bé volem construir-lo nosaltres mateixos, la qual cosa significa que podem escullir entre saber Pedagogía o ésser Mestres.

Però aquesta divisió, que obre un abisme entre el professor teòric i el professor pràctic, entre l'amador de la Lógica i l'amador de l'Ética pedagògica, no es dona en la realitat. No és possible el segon sense el primer. No hi pot haver producció racional de vida sens tenir idea de lo que ella és. Per ço podem afirmar que tot pensador de coses de Pedagogía sempre ha tingut present el fet pedagògic; i que tot treballador, tot obrer, fins el més empíric, en aquest ordre de activitat, degué començar per apoderar-se del coneixement del fet pedagògic.

Moments del fer.—En tots els moments de la vida ens trobem fent alguna cosa. L'únic que podem assegurar és que mudem l'objecte de la nostra activitat.

Mes així mateix podem afirmar que en certs moments no participem plenament de l'acció, en la qual ens movem obligats, fent com han fet els demés. Activitat és aquesta, que al donar-se en totes les esferes, uneix l'acció actual del home al procés ancestral; llei natural que ens porta a formular com a principi pedagògic que «no podem començar sinó en el fer espontani», el qual se tradueix en una llei d'obediencia. I aquesta és la primera posició de la activitat de l'home: la obediencia. Recordem que entre els grecs era la virtut més alta de l'home jove.

Aquest fer espontani, principi de tota activitat, té molt poc de personal. Sols quant s'ens presenta en un segon moment hi hà quelcòm degut al individu, acció que té el seu origen en l'influencia total del fer que ens rodeja. i llavores, el ser individual no és mes que un àtom de la societat, considerant sota aquest nom, no el conjunt de individus, sinó l'essencia de tota l'esfera individual.

I encara en aquest cas en que arribem a fer, veient fer, no podem donar un valor a la nostra activitat, car, aquest segon moment no és essencialment personal. El fonament i la raó del fer personal se troben en la idea del mateix fet. El subjecte del fer, com ja indica el seu nom, està encadenat, està fermat, està *subjecte;* és a dir que és un esclau de la realitat. I el nostre fer personal, reflexiu, no consisteix en desfer-nos de nosaltres mateixos i entregar-nos a la realitat, sinó en apoderar-nos de les coses, ço és, fer les coses segons les idees. I en això consisteix el règim de la llibertat.

I éssent aixís, ens trobarem al mig de dugues forces: el fer espontani qui ens exigeix la obediencia; i el fer personal qui ens fa moure lliurement, revolucionariament, forces que determinen l'amplitut o l'intensitat de tota la nostra vida.

L'activitat pedagògica és mètode.—Els termes ciencia, teoría i conèixer, no es poden col·locar davant per davant d'art, pràctica i fer, perquè havem vist que se donen unitariament en la conciencia. El pedagog, per ço mateix, no ha de procurar apoderar-se d'una sola d'aquestes valoracions: la seva missió és «apendre, fer, i apendre a fer Pedagogía, en unió íntima i fonda, no oblidant pas que si volem tenir-ne un per midar o valorar els altres, el primer que havem d'apropiar-nos és la cosa en sí, ço és, el coneixement d'ella.

El nostre fer ha de ser nostre en quan sía possible: ha d'ésser un fer emanat del nostre poder creador. Havem d'ésser artistes, ço és, conscients constructors o edificadors, i mai per mai obrers seus, individualitat, fermats a uña totalitat indeterminada i grisa. Mes l'artista no pot existir sense l'obrer. No podem deslliurar-nos totalment de fer el que han fet els altres. Que en el fer universal hi ha quelcom permanent i perdurable. Mes nosoltres podem alçar aquesta subjecció, aquesta esclavitut, i passar a una altra esfera de llibertat, cercant la raó d'ésser de les coses.

El problema amb que ara ens trobem és qüestió de *procés.* Cada cosa se ens presenta al principi inclosa i difosa en el total. I la nostra tasca és separar-la poc a poc, limitant-la; ço és, cercar i establir les seves relacions per medi del pensament. I aquest procés serà més o menys ampla i penetrant, essent el que d'elles més importa el moviment, l'activitat intranquila i investigadora, puix el coneixement del fet concret no és sinó un punt de mira.

Tant és així que podem afirmar que es pot pensar sens necessitat de les coses. Que una cosa sols és el signe de quelcom que al seu darrera hi ha ocult. Una cosa és un símbol. Per ço l'home no pogué arribar a ésser home fins que fou capaç de crear els símbols que serveixen per a comunicar-se amb els demés i amb sí mateix. D'aquí neix l'analogía i correspondencia entre pensar i parlar. Que el pensar no és més que establir les relacions de les coses i apoderar-se d'elles en unitat.

Però notem que mai per mai, per molt que se aixamplin o s'intensifiquin, mai agotarem el coneixement de les coses: és impossible apoderar-se de totes les relacions, puix se'n poden establir moltes més a mida que les anem coneixent.

Per ço la ciencia se fonamenta més en l'unitat i llegitimitat del procés que ens porta a la veritat, que en la veritat mateixa; ço és, en el mètode per a cercar-la. Per ço Kant digué: «tota la qüestió de la ciencia és qüestió de Metodología».

JOAN CAPÓ

(Seguirà.)

En Menendez Pelayo i Catalunya

(Continuació)

Muchos e interesantes aspectos de esta personalidad inagotable me quedan todavia por abocetar, y, sin embargo, veo con asombro que este discurso va tomando proporciones muy distintas de las que imaginé al comenzarle. Pero yo quisiera aún hablaros, como antes os dije, de *nuestro Menéndez Pelayo*; porque este escritor, para gloria de nuestra ciudad y sobre todo de nuestras aulas, fué también nuestro, y en parte no escasa nos pertenece, no ya únicamente por su educación intelectual, sino por haber comenzado en Barcelona su gloriosa carrera literaria.

Este hombre extrordinario para nosotros no es ningún forastero; es un hijo de las entrañas espirituales de Cataluña a la que debió una triple maternidad en su orientación filológica, crítica y poética por medio de Llorens, de Milá y Fontanals y de Caba-

nyes, y ha sido, además, el mayor admirador que Cataluña haya tenido en tierra española. Era el heraldo de sus grandezas y, presente o ausente, el huésped distinguido que presidía o a quien se dedicaba un recuerdo respetuoso en todas las *fiestas mayores* de nuestra cultura. Nada más oportuno, pues, que hablar del Menéndez Pelayo alumno de estas aulas, y de la filiación intelectual que a sus maestros les une, en el homenaje que hoy esta Universidad le consagra.

Pocos son los que saben que el primer trabajo de crítica literaria,—que fué además su primer ensayo en su carrera de escritor,—aquí le concibió y le leyó y aquí fué publicado. Titúlase ese estudio *Cervantes considerado como poeta* y, si mal no recuerdo, fué escrito en 1872, cuando su autor contaba sólo quince años cumplidos, para tomar parte en la serie de trabajos de clase que nuestro venerable maestro Milá y Fontanals, nos encargaba escribiéramos en *prosa prosáica*, —como tenía buen cuidado de advertirnos para apartarnos de la afectación y de la retórica huera,—a fin de ejercitarnos en el estudio propio y personal de los clásicos españoles y en el manejo natural del idioma. Le cabe al Ateneo Barcelonés, donde el 23 de abril de 1873 se leyó este trabajo, la gloria de haber sido la primera de las sociedades literarias españolas, entre cuantas oyeron la palabra autorizada de nuestro escritor, y a nuestra revista estudiantil, la *Miscelanea Científica y Literaria*, la de haber sido también la primera publicación periódica española donde aparecieron antes que en ninguna otra su nombre y apellidos, que debían ser luego tan famosos (1). En aquella sesión memorable que presidió uno de los profesores y Rectores más ilustres de esta Universidad, D. Manuel Durán y Bas, y que es uno de los primeros recuerdos literarios de mis mocedades, se conmemoró el aniversario de la muerte de Cervantes y se rompieron las planchas que habían servido para la primera reproducción fototipográfica de la primera edición del *Quijote*, llevada felizmente a cabo por D. Francisco López Fabra. En ella alternó el joven Menéndez con maestros para nosotros de tan grata memoria como el cantor del *Pros Bernat*, y D. Cayetano Vidal de Valenciano, tan injustamente olvidado en nuestros días, y otras notables personalidades de nuestras letras (2). Aquel estudio juvenil muestra ya las cualidades de escritor de nuestro malogrado condiscípulo; una precoz erudición y dominio del asunto, sobriedad y naturalidad de estilo.

Mi querido amigo, D. Gonzalo Cedrún de la Pedraja, con el cual me unen lazos de afecto iniciados en aquellos ya lejanos días, en que nos conocimos por nuestra común amistad con el que hoy lloramos, tendrá que rectificar después del dato que acabo de apuntar y de los que indicaré al momento, la noticia que nos dá en su interesante discurso antes citado (1) de que fué el Ateneo de Santander, fundado hace cosa de medio siglo, donde se dió lectura a la primera composición poética de Menéndez que se halla impresa; una elegía *A la muerte de Eguilaz*, el autor de *La Cruz del Matrimonio*. El malogrado poeta andaluz a quien las vicisitudes de su próspera y adversa fortuna trajeron a Barcelona,—donde contrajo enlace con una señorita que llevaba un apellido ilustre en la historia del teatro catalán,—murió en Madrid, tras de una enferfermedad penosa, el 21 de junio de 1874. Antes de esta fecha había publicado Menéndez en la citada *Miscelánea*, una traducción de la Elegía I del libro I de Tibulo, escrita en Santander en enero de 1874 (2) el estudio sobre *Cervantes considerado como poeta* que acabamos de mencionar, (3) y comenzado la impresión de otro estudio cervantino mucho más extenso (4). Este largo trabajo está datado en Madrid, y en él se revelan ya de lleno la admirable erudición de Menéndez y Pelayo, verdaderamente asombrosa en tan temprana edad, y las condiciones de formidable polemista, con que dos años después sorprendió, desde las página de la *Ciencia Española*, a los que aún no le conocían.

Cabalmente cuando Menéndez escribía estos artículos, en mayo y junio de 1874, predominaba en la Facultad de Letras de Madrid, la influencia del krausismo, cuyos infecundos rigores le hicieron abandonar en dicha época aquella escuela para buscar en otra más hospitalaria la paz de su espíritu y la libertad de su inteligencia.

«Jamás podrán tener idea los extraños,—exclamaba en su *Historia de las ideas estéticas*, su ilustre autor en 1887, es decir, trece años después de aquellos días de sus estudios—de la tiranía y del rigor con que fué ejercida durante veinte años la dominación de Krause en España, calamidad nacional, nunca bastante llorada, que contribuyó a incomunicarnos con Europa, y que de todo el riquísimo desarrollo del pensamiento alemán de nuestro siglo sólo dejó llegar a nosotros la hueca, aparatosa y fantasmagórica filosofía de uno de los más medianos discípulos de Schelling, la ciencia verbal e infecunda que se decoraba con el pomposo nombre de *racionalismo armónico* (5)». Han pasado muchos años desde que Menéndez escribió estas páginas y la crítica racionalista moderna ha venido a confirmar con sus fallos. Con menor donosura, sin duda, pero con mayor desdén y dureza que Menéndez, ha hablado del krausismo, después, el sabio Croce en su profunda *Estética*, y no ha sido menos benévolo con él nuestro compañero el Sr. Bonilla. No es de extrañar, pues, que en tan juveniles años y exacerbado su ánimo con la contradicción que exaspera el espíritu, y con la inutilidad de ciertos esfuerzos intelectuales, atacara las vacuidades del krausismo, desde las columnas de la *Miscelánea*, con los primeros chispazos de aquella indignación juvenalesca que llenó sucesivamente algunas páginas de su *Ciencia española*, de los *Heterodoxos españoles* y de la *Historia de las ideas estéticas*, y aún que le llevaran hasta la acritud personal, apasionada y virulenta, contra un crítico tan eminente, como lo fué sin duda, don Manuel de la Revilla. De tales excesos perdonables en un muchacho que aún no había cumplido los diez y siete años, hizo más tarde pública retractación su alma generosa, con honrada y cristiana modestia, en cuantas ocasiones se le presentaron, y aun en ésta época juzgó un deber de conciencia el sincerarse de ellas conmigo en el seno de nuestra amistad. (1)

¡Cómo se revelaba ya, en las hermosas frases que me escribió, aquel espíritu generoso y hospitalario para con todas las ideas, que rindió siempre homenaje al talento en cualquier campo que se manifestara, que jamás rechazó ninguna doctrina verdaderamente científica *in odium auctoris*, que proclamó el *robusto entendimiento* del ilustre Salmerón; y calificó de *varonil* y *austera* la elocuencia de Sanz del Río! «Yo peleaba por una idea, decía después en el prólogo de la tercera edición de la *Ciencia española*, jamás he peleado contra una persona... y la mejor y última prueba que puedo alegar de esto, es que todos mis contradictores han sido amigos mios después de esta controversia, y lo fué muy íntimo, dejándome con su muerte imborrable recuerdo y amarguísimo duelo, aquel gran crítico D. Manuel de la Revilla, en cuyo generoso espíritu no quedó ni la más ligera sombra después de nuestro combate literario» (2)

No se reduce á la labor de crítico y de traductor de poetas latinos la colaboración de Menéndez Pelayo en la *Miscelanea*. No sabré deciros quien fué la nueva gentil maga que allá en su tierra cántabra despertó otra vez su corazon y borró de él la imagen de la antigua Epicaris, que un año antes se le apareciera en las playas faventinas para endulzar sus añoranzas, lejos de su ciudad natal. Llamóla en lenguaje poético *Belisa*, y dedicóla tres sonetos con las iniciales de I M. que son para mí una incógnita. Remitió esos sonetos junto con una traducción de otro de Barbosa de Bocage,—el mejor cincelador de aquel metro que ha tenido Portugal,—a la citada *Miscelánea*. Dos de estos sonetos amorosos están fechados en Santander el 15 de

---

1 *Miscelanea Científica y Literaria*. —Revista quincenal. —Barcelona. Imprenta de Ramirez y Comp.ª. Año II, 1874.

El estudio de Menéndez se publicó en los números 8 y 9, correspondientes a los días 23 de abril y 1.º de mayo de 1874.

2 Tales fueron por el mismo orden con que leyeron sus trabajos D Francisco López Fabra, D. Manuel Angelón, don Manuel Milá, que consideró en el suyo a Cervantes como fuente del romanticismo, Menéndez Pelayo, Vidal y Valenciano, el cervantista D. Leopoldo Rius y D. Manuel Durán y Bas que cerró la sesión. Puede leerse la relación extensa de esta velada conmemorativa, celebrada en uno de los periodos más luctuosos de la vida pública de nuestra ciudad, en el *Diario de Barcelona* del 24 de Abril 1873, edición de la tarde.

1 *La niñez de Menéndez y Pelayo* por D. Gonzalo Cedrún de la Pedraja p. 9.

2 *Miscelanea Científica y Literaria* Núm. 6. Barcelona, 15 de marzo 1874. En carta de Madrid de 8 de enero del mismo año me anunciaba Menéndez su envío, que realizó más tarde, de esta suerte. «Volviendo a mi estancia en Santander te diré que durante ella he traducido en tercetos intermitentes la elegía 1.ª del libro 1.º de Tibulo: *Divitias alius fulvo sibi congerat auro*. Si tengo ocasión te la remitiré dentro de alguna carta. Acaso me anime a traducir las demás elegias del mismo poeta latino, como tenga tiempo y oportunidad para ello.» Refundióla luego con mayor soltura ya, en el menos atado metro de cuartetas endecasilábicas y la publicó en la primera edición de sus versos, *Estudios poéticos*, Madrid, 1878, con un prólogo del Marqués de Valmar. Esta traducción fué suprimida en las dos posteriores de sus poesias de 1883 y 1906.

3 *Miscelanea*: Barcelona, 23 de abril y 1.º de mayo de 1874 (N.º 8 y 9).

4 Varias obras inéditas de Cervantes, sacadas de códices de la Biblioteca Colombina, con muchas ilustraciones sobre la vida del autor y el Quijote, por el Excmo. Ilmo. Sr. D. Adolfo de Castro. . Madrid. Imprenta de Aribau, sucesor de Rivadeneyra. 1874. El primer artículo acerca de esta obra salió en la *Miscelanea* con el título de *Bibliografía*; el 15 de junio de 1874 (n.º 12). Los sucesivos se publicaron el 1.º de julio (n.º 13), 1.º julio (n.º 14) 20 julio (n.º 15) 1.º gosto (n.º 16) 20 agosto (n.º 18) y 1.º septiembre (n.º 19.)

5 *Historia de las ideas estéticas en España*, tomo IV (t. XIX) volumen primero Madrid, 1887, p 408.

1 «Habrás visto, me decía, en el último de los artículos publicados en la *Miscelánea*, una invectiva feroz contra cierto D. Manuel de la Revilla, muy conocido entre los Krausistas de Madrid. Tal vez te habrá sorprendido lo áspero y duro de la forma, pero me limitaré a decirte que dicho artículo está escrito en aquellos días de infausta recordación, con que, como tú puedes comprender, estaba irritado y lleno de furor contra todo lo que oliese a Krause y a su escuela. Por lo demás, ya sabes que no olvido aquello de *diligite homines interficite errores*, y que soy enemigo de la sátira acre y personal.» Carta de Madrid de 5 de octubre de 1874. ¡Aun no había cumplido sus diez y ocho años!

2 *Ciencia Española*. Tercera edición. Madrid 1887. Tomo I p. XV.

agosto y 19 septiembre de 1874, y el tercero en Madrid el 3 de octubre del mismo año. No volvió jamás á imprimir Menéndez estas fugitivas expansiones de su musa primeriza, que nos muestran un aspecto interesante y único de su inspiración poética, el de una influencia petrarquesca y herreriana suscitada por una pasión contrariada. Reprodujo más tarde, como veremos, en su primera edición de versos, la poesía amorosa dedicada a Epicaris, anterior y superior a esos sonetos, inspirada por la viril musa de Cabanyes, pero dejó en el olvido sus candorosas quejas a Belisa, con las que mezcló el juvenil poeta sus primeros sueños de gloria literaria, aquellos mismos sueños que en los últimos años de su vida, llenos de amargura y desencanto, calificaba de vanidad de vanidades y aflicción de espíritu.

No sé por donde lleva mi fortuna
El curso vago de mi incierta vida,
De recios huracanes combatida
Desde el primer sollozo de la cuna.
Ora ambición de gloria me importuna
De la ciencia en las lides adquirida,
Ora es mi alma del amor herida
Y me lamento al rayo de la luna. (1)

Se equivocaría el que creyera que fué el grupo de la *Miscelánea*, aquel con quien convivió más estrechamente nuestro escritor en esta ciudad durante los albores de su vida estudiantil. La generación escolar que acompañó a Menéndez en esta época se anticipó en un curso a los redactores de la *Miscelánea*, o vivió casi apartado de ellos en el modesto recinto de la Facultad de Filosofía y Letras. Si me he detenido en esta primera etapa de la carrera literaria de mi antiguo condiscípulo, tan modesta como ignorada, pero que ya mostraba *en esperanza el fruto cierto*, ha sido precisamente por su caracter inédito, ya que de aquella revista quedaron escasísimos ejemplares, y porque indica cuan vivo fué el afecto que conservó a nuestra ciudad, prolongando hasta cierto punto, en las páginas de aquella publicación estudiantil, su vida universitaria barcelonesa, desde centros tan lejanos y distintos, como Madrid y Santander. *La Miscelánea*, según ya hemos dicho, empezó a ver la luz el 1.º de enero de 1874, cabalmente en el siguiente curso al en que Menéndez tuvo que abandonar para siempre, por razones de familia, la Universidad de Barcelona y trasladarse a Madrid. Aquella interesante publicación, que pretenciosamente se intitulaba, *Revista de Literatura, Ciencias y Artes*, y que aspiraba a ser el órgano de toda la cultura escolar, nació en las aulas de la Facultad de Derecho, más nutrida entonces, como ahora, que la de Letras. Fueron sus principales iniciadores estudiantes de leyes, muchos de los cuales han alcanzado una envidiable reputación en el foro y en la política. El grupo de nuestra Facultad de Letras apenas figura en ella más que con los nombres de tres condiscípulos de Menéndez, a saber: Jaime Gres, Federico Schwartz y Pablo Bertrán y Bros, pero no en primer término.

En aquellos aciagos días de trastornos y guerras civiles, que desasosegaban la clase escolar, la *Miscelánea* no dejaba de ser un meritorio esfuerzo de cultura, que después no se ha repetido, al menos con los alientos, con la constancia y hasta con el lujo editorial de aquella publicación. La *Miscelánea* representaba un movimiento literario falso, de segunda mano, que nada tenía que ver con las direcciones más espontáneas del Renacimiento catalán, entonces latente y en estado de incubación, que no dejaba adivinar aun la gloriosa época que se avecinaba. Era un movimiento casi infantil y rezagado del antiguo romanticismo español, sin raíces en el suelo nativo, ni contacto con el ambiente. Espronceda sobre todo, — cuyo canto a Teresa, y otros fragmentos del *Diablo Mundo* se sabían de memoria la mayor parte de mis condiscípulos que en aquellos días borroneaban versos, — y Campoamor, eran casi los únicos poetas imitados por aquella generación, sobre todo por los de ideas avanzadas, mientras los de temperamento más moderado tenían por ídolos a Zorrilla o Selgas; o declamaban con énfasis las páginas ardorosas y apocalípticas de Donoso Cortés. Sin embargo, en el tercer año de la *Miscelanea* aparecieron ya algunos nombres prestigiosos que habían de brillar luego muy alto en el cielo de las letras catalanas, como los del inolvidable crítico, José Ixart, y de nuestro eminente novelista, Narciso Oller; pero estos nombres no pertenecían en rigor a aquella generación escolar. Pocos son los que de ella han sobrevivido literariamente. Muchos de aquellos aromas anticipados se extinguieron poco después; otros han perfumado sin cesar modestamente el ambiente por el esfuerzo de una vocación irresistible, que en algunos de aquellos jóvenes escolares hizo sacrificar a las letras su bienestar material, y hasta su porvenir, como sucedió con aquel buenísimo compañero mío de primera enseñanza que se llamó Francisco Gras (1854-1912), de tan fecunda y amena producción, que vivió siempre tan fuera de las realidades de la vida como de las corrientes literarias de su tiempo, apesar de sus innegables dotes nativas de escritor. Algunos de dichos ensayos alternaron en la *Miscelánea* con los primeros en prosa y verso del gran Maestro, que marchó algunos instantes al lado de los jóvenes redactores de la revista, llevando ya desde el primer momento el paso marcial de los vencedores. También colaboraron en ella algunos literatos de la corte, y entre los maestros, el bondadoso Milá, que apesar de su avara producción, no la regateó jamás para alentar las iniciativas de la juventud esperanzada y generosa. (2)

Harto mayor interés que los recuerdos que acabo de evocar, la tiene para mi corazón, sobre todo al través de la distancia respetable de ocho lustros, bien cumplidos, la generación de nuestras aulas de Filosofía y Letras, con la cual compartió Menéndez Pelayo su vida estudiantil, en los dos cursos de 1871 a 1872 y 1872 a 1873, en que recibió las lecciones de aquellos venerables profesores que se llamaron Milá y Fontanals, Bergnes de las Casas,—el patriarca de los estudios helénicos en España, en el siglo pasado.—Rubió y Ors, Jacinto Díaz y Vidal y Valenciano. Dos de los jóvenes y modestos estudiantes que componían aquel reducido grupo fueron objeto de la predilección de su famoso condiscípulo, que ya vió brillar en ellos los resplandores de almas escogidas. Unióme también con estos jóvenes suave amistad, y hoy que la muerte les ha arrebatado a mi afecto, pláceme evocar su memoria ya cerca del ocaso de mi vida, en esa hora apacible y triste a la vez, en que como a la luz del sol poniente todo adquiere más delicado relieve y más mágicos colores. Sus nombres, que no han de seros desconocidos a muchos de los que me escucháis, los citaré por el mismo orden con que pasaron a otra

---

1 y 2 *Miscelanea*: N.º 19 (1.º de diciembre de 1874) y número 3 y 7 (15 de enero y de febrero 1875.)

Con el título de *Menéndez y Pelayo: Recuerdos de Juventud* ha publicado un interesante artículo sobre su colaboración en esta Revista en el *Diario de Barcelona* de 12 de junio de 1912, su antiguo condiscípulo y mío también; el distinguido escritor y jurisconsulto, Exmo. Sr. D. Juan Maluquer y Viladot, quien ha tenido la amabilidad de proporcionarnos algunas noticias acerca la fundación de dicha *Miscelánea* y de su cuerpo de redacción. Empezóse a publicar el 1.º de enero de 1874 en elegante papel satinado por la imprenta de Casa Ramírez y Comp.ª, al principio quincenalmente, convirtiéndose después más tarde en Revista decenal. Como ya indico en el texto, los redactores pertenecían casi todos a la Facultad de Derecho y figuraban entre los primeros y más asiduos, don Francisco Javier Tort y Martorell, don Manuel de Larratea, don José Valls y Vicens, D. Juan Maluquer y Viladot, don Pedro Sañudo Autrán, que ha seguido dedicándose al cultivo de las letras, con entusiasta vocación, y otros menos conocidos. Nos hemos limitado a citar los redactores propiamente estudiantes, que figuraron principalmente en su primera época, porque de lo contrario tendríamos que añadir a ellos otros nombres ilustres en las letras contemporáneas.

La *Miscelánea* dejó de publicarse después del primer semestre de 1875. No hay que decir que el principal interés que hoy ofrece esta revista es la colaboración de Menéndez Pelayo, que, como es natural, estimaban mucho sus redactores. He aquí como la anunciaban de nuevo en el número 11 de dicha publicación (1.º junio 1874): «Nuestro ilustrado amigo señor Menéndez, cuya erudición es bien conocida de nuestros suscripteres y que obtuvo varias menciones honoríficas en el certámen de la *Ilustración*, nos está escribiendo varias composiciones tan apreciables como todas las suyas»

existencia mejor; Jaime Gres y Pablo Bertrán y Bros. Solo a estos dos antiguos y malogrados condiscípulos me referiré en estas páginas, no porque no merezcan asi mismo muy singular mención los supervivientes, algunos de los cuales son hoy por fortuna mis compañeros de profesorado como lo fueron en otro tiempo de mis estudios, sino porque sentiría ofender a alguno con una omisión involuntaria. (1)

Aunque por poco tiempo formó parte Jaime Gres (1856-1886) de este claustro universitario, al que le llevó una vocación irresistible al profesorado. Solo tenía treinta años cuando la muerte cortó el hilo de su existencia y a él pudiera aplicársele con toda justicia aquel conocido verso de Menandro: *El varón amado de los dioses muere joven.* De corazón sensible, aire modesto y casi infantil, la perpétua sonrisa de la benevolencia en sus labios, sucumbió víctima de su amor insaciable a la ciencia, su sola pasión, el único culto de su vida. Buscó en vano o halló en el estoicismo y el pesimismo, ya que no la explicación, que no podían darle del enigma de la vida, unas veces, la resignación, otras, las más, un amargo desengaño, al extinguirse en su cerebro la luz de sus creencias. Sobrellevó con entereza su penosa enfermedad, y al palpar ante las sombras cercanas de la muerte lo caduco de la vida, vió brillar de nuevo ante sus ojos las esperanzas inmortales que en otros tiempos habían llenado de consuelo su corazón. El hebreo y los estudios exegéticos le atrajeron con predilección, y en ellos recibió los estímulos del sabio Renan, que había descubierto en él extraordinarias aptitudes para tales disciplinas, y a haber alcanzado edad más dura, hubiera justificado plenamente la honrosa dedicatoria que Menéndez Pelayo, que había celebrado con gozo sus ensayos sobre Séneca y Filón, escribió en el ejemplar de los *Heterodoxos* que le regaló; «al más insigne de los modernos hebraizantes españoles.»

Pablo Bertrán y Bros (1854-1901) tuvo también la suerte de contar a Menendez en el número de sus mejores amigos. Era exquisito poeta, como lo prueba su quizà sobrado artificiosa *Lletra de convit*, de que hacía aquel tan alto aprecio; era además elegante traductor catalán de los líricos griegos y latinos; fué por último infatigable folklorista, de lo cual dió testimonio en su *Rondallística catalana*, recogida al pié del Montserrat donde se alzaba su casa solariega. Sólo yo pudiera deciros cuanto se condolió nuestro llorado condiscípulo de sus desdichas y temprana muerte.

(Seguirà)

1 No es posible hablar de la época de los estudios de Menéndez y Pelayo en Barcelona sin recordar los interesantes artículos que le dedicó su antiguo condiscípulo que lo fué mio también, y es hoy mi querido compañero en el Claustro de esta Universidad, D. José Franquesa y Gomis, publicados en la *Ilustració Catalana* en los meses de junio y julio de 1888 (números 191-192-194-195-196.) Quiso con ellos obsequiar delicadamente al Maestro con motivo de haber venido a tomar parte como mantenedor en los Juegos Florales de Barcelona de 1888 en los que fué nombrada reina de la fiesta doña María Cristina, Regente a la sazón de la Corona de España. En mi correspondencia se revela claramente la grata impresión que en el ánimo de Menéndez causó la renovación de aquellos recuerdos de su juventud estudiantil. ¡Ojalá hubiese podido yo trasladar aquí algunas de aquellas páginas de mi excelente amigo, é inspirado poeta, escritas como él sabe hacerlo, en que habla de la manera como conoció a su ilustre condiscípulo, a quien le cupo la dicha de tratar en las aulas antes que ninguno de nosotros, o en que traza la admiración profunda que causó en la clase de Milá y Fontanals, en la vieja Universidad del Carmen, el día en que le tocó desarrollar una lección de estética. A despecho, dice, de la natural tartamudez de Menéndez y Pelayo, que no es sino como un punto de espera para tomar más fuerte impulso, las palabras salieron a borbotones de su boca en un verdadero discurso, lleno de expresión, de vida y de fuego, que avasalló a todos sus compañeros y que causó en su sabio profesor una impresión extraordinaria. Se comprende que después de aquella lección brotase de su cerebro doce años más tarde su obra monumental «Historia de las Ideas Estéticas en España.»

RON BACARDI

De la Premsa

El problema del republicanisme espanyol

S'ha de confessar que les eleccions legislatives d'abans d'ahir no han estat favorables al republicanisme d'Espanya. El nombre de diputats republicans electes significa una sensible minva de la representació republicana en el Parlament. No seràn més que 17 els diputats republicans del nou Congrés, i encara 9 d'ells han estat elegits a Catalunya. Tenint en compte que 5 han triomfat a Madrid, resulta que en tot el restant d'Espanya han sortit dos o tres diputats escaducers.

La victoria de la Conjunció a Madrid compensa en part els mals èxits d'altres bandes. Però no s'ha d'oblidar que aqueixa victoria no és deguda a les propies forces, com en altres ocasions ho ha sigut, sinó a la divisió de les forces monàrquiques per efecte de la presentació de les candidatures maurista i garcía-prietista. Sería fer-se il·lusions el creure que la preponderancia dels vots republicans a la capital de la monarquía ha quedat consolidada.

Baixa de vots, baixa de diputats electes, baixa d'entusiasme... A què és degut aquest fenòmen? Perquè pert terreny el republicanisme en els mateixos moments en què les institucions trontollen damunt els puntals corcats dels seus partits i en què les empreses guerreres de la dinastía la fan impopular en el país?

El problema és complexe. La deserció dels reformistes ha contribuit certament a refredar l'entusiasme dels republicans Ademés, és innegable que ha tret del camp del republicanisme homes eminents i prestigiosos, que inspiraven a l'opinió general i no ja sols al seu partit, un sentiment de confiança. D'aquests homes n'hi segueix havent dins el republicanisme; però aquest no n'estava tant sobrat que pogés sofrir sense perjudici l'allunyament de les primeres figures del reformisme.

D'altra part, els republicans espanyols no tenen cohesió, ni unitat de pensament. Formen agrupaments espòradics, clapes escampades aquí i allà, sense una organització forta que els relligui i que coordini els seus esforços. En certes poblacions, a manca d'homes abnegats i prestigiosos, se han apoderat de la direcció dels republicans alguns previnguts sense escrúpols, que han emboirat l'abans pura honradesa tradicional del partit republicà.

Com més va, més necessiten els partits

EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES
LA EGIPCIA
SOCIETAT ANÒNIMA
La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1,113 ◆ Economía. Veritat en els preus
Important: La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fòra.

per a enfortir-se i triomfar, la simpatía de l'opinió general. Aquesta simpatía forma com una mena d'atmòsfera al voltant dels partits, i aquests no poden respirar, no poden viure, sense ella. I cal dir que si bé l'tamòsfera de que parlem no ha desaparegut d'entorn el republicanisme, se troba lamentablement enrarida.

Ah, si davant dels partits monàrquics en descomposició, el republicanisme espanyol aparegués fort i amb fermes garantíes de govern! Fòra aquesta, en veritat, l'hora de la seva victoria. Les institucions d'ara se aguanten perquè no hi hà la força que pugui donar contra d'elles la definitiva empenta.

El republicanisme espanyol ve a ésser avui com el conjunt dels vaixells salvats d'una esquadra desfeta per la tempesta, com els restes d'un naufragi. Es més una perduració de coses velles que un llevat de noves coses. En aquestes condicions, farà camí dificilment. Tot el problema està en una gran renovació de l'ideología i dels procediments, en la conquesta de la simpatía popular, en l'oferiment al país d'una completa solvencia política. Sense això, haurem de veure, amb dolor i amb ira, com la monarquía segueix portant per víes de perdició i d'oprobi a aquest pobre Estat.

(De *El Poble Català*).

Los vencedores

«Los votos no se cuentan... ¡se pesan!»—dice un personaje del «Demetrio», el drama póstumo y no terminado de Schiller. Pero ¿dónde está la unidad de peso auténtica para estas cosas, quizás imponderables? Hay que atenerse a contar democráticamente los votos. No obstante, aunque los votos se cuenten y no se pesen, lo que sí se pesa son las votaciones.

Tratemos de pesar las que el día 8 tuvieron lugar en toda España. Procuremos interpretarlas, porque las cifras, por sí solo, son datos muertos. Es preciso hallar su sentido, su valor, su orientación; verificando una especie de escrutinio ideológico.

***

En otras elecciones, leyendo al día siguiente los periódicos de los varios partidos, se tenía la impresión paradógica de que todos habían ganado. Cada cual por su parte se dedicaba a las matemáticas, y de tal modo combinaba los números, que obtenía por lo menos «el triunfo moral». Lo que es la derrota no la confesaba a nadie. Pero esta vez se diría que se invirtió la paradoja. Salvo casos aislados, de los cuales es el más visible el de la Lliga Regionalista en Cataluña, no parece sino que todos han perdido

Nadie canta victoria. Todos sienten el amargor de una lucha extraña, sostenida en gran parte con escaramuzas locales entre aliados más bien que entre adversarios verdaderos, en la que ha habido menos entusiasmo y más rencor que en anteriores jornadas y que contribuirá probablemente a precipitar el proceso de disolución de los partidos actuales.

Esto podrá no ser un mal si esta derrota de todos nos sirviera a todos de enseñanza. Ojalá que, por lo menos, los republicanos honrados de los varios partidos, los hombres que de veras quieran la libertad de los ciudadanos, la emancipación de los trabajadores y la cultura y progreso de los españoles todos, se decidieran a renovar en los viejos organismos las ideas, los procedimientos y las personas.

***

Si nos resignamos a contar simplemente los votos a sumar, dándolas por buenas las cifras que aparecen escritas en las actas, habremos de reconocer que alguien ha triunfado. Ahí está Dato con sus 235 diputados, veintitantos más de los que reunió en las pasadas Cortes el partido liberal, sesenta y tantos más de los que juntan, en las presentes, todas las oposiciones sumadas. Ahí está el conde de Romanones con sus 70 u 80 diputados, una buena docena más de los que se atribuía en sus horóscopos del «Diario Universal». Si votos son triunfos, mejor dicho, si actas son triunfos, nadie podrá sostener que no hayan triunfado lo mismo Romanones que Dato. Ellos son los que se levantan sobre las urnas como los vencedores antiguos eran levantados sobre un escudo. En colaboración prepararon la comedia; justo es que salgan juntos al escenario. Ahí están ¡Vitor, Dato-Romanones!

Pero reparad un momento en la cara que uno y otro ponen bajo los laureles. Ninguno de los vencidos parece más vencido que ellos. Son de todos los que más inquietos y desalentados van a las Cortes. A pesar de su gran mayoría y de su gran minoría, estos dos caudillos no están orgullosos de sus respectivas legiones. No pueden estarlo, porque saben bien que las legiones no están orgullosas de los respectivos caudillos.

Si algo queda claro en esta crísis, crísis saludable de politíca vieja, es la rápida descomposición de los grandes partidos de gobierno. Ya no hay partido liberal ni partido conservador. El turno pacífico ha muerto definitivamente.

Aun no se había hecho el escrutinio y ya apuntaban por todas partes asomos de defecciones y desidencias. ¿Que pasará cuando, seguras las actas y abiertas las Cortes, los relámpagos se truequen en violenta tempestad desencadenada sobre esos dos endebilísimos parlamentarios?

Todo se ha sacrificado en estas elecciones al restablecimiento del turno pacífico. Dato y Romanones, de común acuerdo, han querido rehacerse un partido conservador y un partido liberal. Que hagan el recuento: ya los tienen. Y sin embargo, ellos saben que no los tienen ni los tendrán y que el proceso de liquidación de los dos partidos turnantes se acelerará en las Cortes próximas. Han vencido, es verdad. ¡Ay de los vencedores!

***

Ese proceso es inevitable. Ya el estado del país va siendo muy superior al de su organización política. España progresa por dentro sin que este progreso encuentre su expresión en los partidos que alternativamente utilizan el poder. Ya el pueblo español no se merece los gobiernos que tiene.

El turno se quiebra. Los dos grandes partidos se disuelven. Y habrá que recurrir inevitablemente a las adaptaciones circunstanciales, a los gobiernos de grupos, a los bloques parlamentarios, a una política más movible, más inestable, más abierta quizás a las corrientes de la opinión pública.

Por eso hay tanto empeño en mantener el turno. Los hombres de la vieja política temen aventurarse en un terreno desconocido. Ellos no manejan bien otros resortes que los que heredaron de Cánovas y Sagasta. ¿Qué pasará si los abandonan? Y el turno subsiste por obra del miedo.

Sin embargo, no subsiste más que en apariencia. Ninguno de los dos partidos tiene hoy ni un ideal general ni un programa concreto. Son meros conglomerados de intereses: más bien dividen que unen a los hombres. En la vida, los intereses no se suman sino que se restan. Lo que se suma son los sacrificios. Mas ¿a nombre de qué podrán Dato y Romanones pedir sacrificios a esos trescientos diputados, todavía amigos suyos, que están ciñiéndose las sendas túnicas de legisladores sin que a estas alturas tengan la menor idea de lo que en las Cortes se va a legislar?

LUIS DE ZULUETA

(De *La Publicidad*.)

Biblioteca "Illes d'Or"

La més selecta de les Biblioteques literaries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. María Antonia Salvà).
Vida al pas.—Per Joan Maragall.
Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Luis Gili Editor i llibrer, Clarís, 82, i a nostra Administració.

DRET CATALÀ

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per Francesc Maspons i Anglasell. Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudencia catalana.

AIGUES MINERALS NATURALS

de la

SOCIETAT ANÓNIMA

VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonatat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme, la diabetes** les afeccions del **estómac, fetge, melsa.** Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán.** Cridèm la atenció dels consumidors, molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorpendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fábrica **i no fonts de origen.**

DE VENTA A TOTAS PARTS

Administració: RAMBLA de les FLORS - 18-ent.°

LA HISPANO SUIÇA

Fàbrica de Automóbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrames i Telefonemes
Automòbiles - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de 12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP. Els mes ràpits i els mes económics de essencia i neumátics.

Chassis per ómnibus i camions, 15/20 y 30/40 HP. Pera transport de passatgers, servei de col·legis i d'hotels i ambulancies sanitaries.

Per transports de 1 ½ i de 3 tonelades i servei de correus.

Grupes marins, de 6 i 30 HP.

Per canots de recreu, transports de passatgers, serveis de práctics de ports salvament de náufregs i auxiliars de barco de pesca.

VIUDA DE JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERÍA · LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatsèms i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

Establiment Tipogràfic de J. VIVES - Carrer de Muntanè, 22 BARCELONA